Poštnina plačana v gotovini

DELAVSKA ENOTNOST

GLASILO SINDIKATOV SLOVENIJE ● ŠT. 17 ● 20. APRILA 1956 ● LETO XV ● CENA 10 DIN

PROLETARCI VSEH DEŽEL, ZDRUŽITE SE!

OB ZVEZNEM IN REPUBLIŠKEM DRUŽBENEM PLANU ZA LETO 1956

Stalna rast storilnosti

eden od temeljev nove smeri v ekonomski politiki

V letošnjem družbenem planu, tako v zveznem kot v predlogu družbenega plana LRS je storilnosti dela pripisana posebno važna vloga. Povsod na svetu si prizadevajo doseči kar največjo proizvodnost dela (storilnost), to je, prizadevajo si kar najbolj smotrno uporabiti vsa proizvajalna sredstva in veščine ljudi, zaposlenih v proizvodnji. Mi v tej prizadevnosti ne smemo zaostajati, kajti potlej bi vedno zaostajali za drugimi industrijsko razvitimi državami. Proizvodnost dela moramo nenehno pospeševati, saj je od te v veliki meri odvisen razvoj proizvajalnih sil in ekonomski položaj družbene skupnosti — življenjska raven vseh delovnih ljudi.

V sredo je odpotoval iz Ljubljane tovariš Janko Rudolf, ki vodi jugoslovansko sindikalno delegacijo novinarjev na štirinajstdnevni obisk v Romunijo. V delegaciji sta še predsednik Republiškega odbora Sindikata kovinarjev Hrvatske in član predsedstva Republiškega odbora Sindikata kovinarjev Srbije

Obseg proizvodnje in storilnost nista vsklajeni

Nenehna in hitrejša rast proizvodnosti dela je za nas sedaj in v bodoče izredno pomembna zaradi določenih neogibnih neskladnosti, ki so nastale v minulih letih. Za dosedani razvoj gospodarstva pri nas sta predvsem značilni tile dve stvari:

Prvič v minulem desetletju je izredno narastel obseg naše industrijske in rudarske proizvodnje;

drugič: storilnost dela pa je v tem času počasneje naraščala, v nekaterih letih se skorajda ni premaknila z mrtve točke.

Sedaj nekoliko podrobneje razčlenimo vzroke in posledice za omenjeni neskladni razvoj in se pomenimo o rešitvah.

V minulih letih je proizvodnja več ali manj občutno porasla skoraj v vseh industrijskih panogah. Proizvodnja elektroenergije je bila n. pr. leta 1954 za 279% večja kot leta 1937, jekla za 264% in cementa za 125%. V istem času je proizvodnja električne energije v Evropi (brez Sovjetske zveze) porasla za 146%, jekla za 39% in cementa za 87%. To pomeni, da smo glede rasti industrijske proizvodnje dohiteli in skorajda prehiteli celo nekatere industrijsko razvite države v Evropi.

Takšno hitro rast industrijske proizvodnje pri nas lahko in moramo pripisati hitri industrializaciji in nizki ravni predvojne proizvodnje. Proizvodnja je iz leta v leto naraščala, ker je začelo vsako leto obratovati veliko novih tovarn, opremljenih z najmodernejšimi stroji.

Kaj nam povedo razne primerjave?

Toda istočasno ko je proizvodnja po obsegu tako hitro naraščala, je ostala storilnost dela skorajda na enaki ravni ali pa je zelo počasi naraščala. Pri nas še vedno govorimo o nizki storilnosti dela. Ali je to utemeljeno? V zadnjih treh letih je n. pr. skupna industrijska proizvodnja v naši državi porasla za 47%, storilnost dela pa je lani v primerjavi s predlanskim letom narasla le za 3%, v primerjavi z letom 1953 pa le za 2%. V nekaterih panogah industrije (prehranbena, tekstilna, elektroindustrija, industrija nekovin, proizvodnja in predelava nafte) je bila lani proizvodnost dela za 4—16% manjša kot leta 1954.

Na še počasnejšo rast storilnosti dela oziroma na še večje neskladnosti pa nas opozore primerjave med posameznimi podjetji in storilnostjo pri nas ter v tujini. Poglejmo nekaj podatkov o tem: Zvezni zavod za delovno storilnost je na primer ugotovil, da je potrebno za proizvodnjo 100 kg bombažnega prediva v predilnici »Ratko Pavlovič« Niš približno 60 delovnih ur, v predilnici »Makedonka« Štip približno 56, v predilnici Duga Resa 52, v predilnici MTT Maribor približno 36 delovnih ur. V nekaterih predilnicah v ZDA pa je potrebno za proizvodnjo 100 kg bombažnega prediva povprečno največ 12 delovnih ur. Da bi dosegli letno proizvodnjo 67.000 ton bombažnega prediva, bi ob sedanji delovni storilnosti morale naše predilnice delati: tovarna »Ratko Pavlovič« s približno 17.400 predicami, tovarna »Makedonka« s 15.000, tovarna Duga Resa s 14.000 in tovarna MTT v Mariboru s približno 10.000 predicami. Povprečne predilnice v ZDA pa bi to količino bombažnega prediva proizvedle s približno 3000 predicami.

Na skupščini jugoslovanskih železarn, ki je bila letos februarja na Ravnah, so ugotovili, da je bila leta 1955 proizvodnja Siemens martinovega jekla na enega delavca taka: v Zenici proizvedejo mesečno na delavca 31 ton SM jekla, na Jesenicah 37 ton, v Sisku 11.9, Smederevu 14.7 ton, na Ravnah 14.3 tone, v Štorah 14.7 ton. V Nemčiji pa so lani mesečno proizvedli na delavca okoli 80 ton SM jekla. Za izvaljanje ene tone blaga so lani povprečno porabili v Zenici 8.7 ur, na Jesenicah 13.6, Smederevu 20.4, na Ravnah 15, v Štorah 10.4, v Sisku 76 ur. Pri nas v Jugoslaviji odpade na valjanje ene tone blaga 13.3 ure, v Nemčiji pa je odpadlo leta 1954 na valjanje tone blaga le pet ur.

Te primerjave so nam povedale, prvič, da je produktivnost že v naših podjetjih zelo različna in, drugič, da hudo zaostajamo za produktivnostjo v svetu. Kje naj iščemo vzroke za takšno stanje?

Napačno pojmovanje donosnosti

Vzrokov za razmeroma nizko storilnost dela je seveda več. Naštejmo nekatere glavne. Dejali smo že, da je obseg proizvodnje v zadnjih letih občutno porastel zaradi hitre industrializacije in mehanizacije industrije. To pomeni, da je storilnost večidel plod teh činiteljev, in da je na rast proizvodnje precej manj vplivala večja storilnost, ki je plod smotrnejše organizacije dela, boljše delovne discipline, večje prizadevnosti posameznikov in kolektivov, smotrnejšega vlaganja in izkoriščanja sredstev, več-

(Nadaljevanje na 4. strani)

Belgijski zunanji minister in eden najuglednejših voditeljev Socialistične stranke Belgije Paul Henri Spaak v razgovoru s podpredsednikom Zveznega izvršnega sveta tovarišem Edvardom Kardeljem

Dejavnost prosvetnih društev naj preveva

DUH SOCIALIZMA

V klubu poslancev LRS v Ljubljani je bila 15. apr. pod predsedstvom tovariša Ivana Regenta prva seja Sveta Zveze Svobod in prosvetnih društev Slovenije. V svojem tehtnem poročilu je tov. Ivan Regent ocenil delo predsedstva, okrajnih in prosvetnih društev po izrednem kongresu na Jesenicah.

Prva seja Sveta Zveze Svobod in prosvetnih društev Slovenije je za nadaljnjo rast prosvetne dejavnosti pri nas zelo pomembna. Predsednik Sveta tov. Ivan Regent je v svojem poročilu ocenil dosedanje napore, pokazal uspehe pa tudi opozoril na slabosti in pojave, ki jih v prosvetnih društvih tu in tam srečujemo in ki so večkrat rezultat nejasnega pojmovanja vloge, ki jo imajo prosvetna društva v naši socialistični stvarnosti, in ciljev, ki jih zasledujejo. Te kar najbolj splošne ugotovitve slone na dosedanjih izkušnjah.

In kakšne so te izkušnje?

Po izrednem kongresu na Jesenicah so se prosvetna društva okrepila. Krog prosvetnih delavcev je večji in prosvetna dejavnost postaja vse pestrejša. Vodstva društev kažejo veliko prizadevnost in mnoga društva dosegajo tudi ob pomanjkanju prostorov in drugih gmotnih težavah zelo lepe uspehe.

Okrajni sveti, ki so bili izvoljeni, na dobro pripravljenih okrajnih občnih zborih, se z vso vnemo prizadevajo, da bi delovali v duhu napotil jeseniškega kongresa. Ocena občnih zborov okrajnih svetov pa je pokazala svoje dobre pa tudi slabe strani. Dobra stran je vsekakor v tem, da so bili zbori skrbno pripravljeni in kljub slabemu vremenu, mrazu in snegu zelo lepo obiskani. Tudi poročilom in razpravam ni kaj očitati, saj je povsod prišla do izraza goreča pripravljenost za prosvetno dejavnost.

V čem je bila po vsem tem slabost dosedanjega dela, ki nosi pečat iskrenega prizadevanja?

Preden bi o tem rekli nekaj besed, moramo povedati, da je Svet na svoji seji pripisal te slabosti tudi predsedstvu, ki ni dovolj pomagalo in jasno usmerjalo svoje organizacije, kakor okrajnim in društvenim vodstvom, ki so včasih prepuščena samim sebi. Včasih pa so zakopane v kopico praktičnih težav in ne vidijo osnovnih smotrov prosvetne dejavnosti ali pa pozabijo nanje: to je, na vsestransko vzgojo državljanov naše socialistične domovine, da bodo vse sposobnejši upravljati in odločati na vseh področjih našega življenja, da bodo znali ločiti seme od plevela, dobro od zla, napredno od nazadnjaškega, da postanejo dejavni nosilci tega, kar je napredno, in zavestni borci proti vsemu, kar je nazadnjaškega in kar zavira socialistični razvoj.

Občni zbori okrajnih svetov in tudi pojavi v nekaterih društvih kažejo tu in tam ozko usmerjenost v društvena vprašanja, nepovezanost z našim prosvetnim, gospodarskih in političnim dogajanjem v okraju, občini ali območju, kjer naše organizacije delujejo.

Če iz te, lahko rečemo, vsebinske strani ocenimo delo naših prosvetnih društev, se z dosedanjim delom ne smemo zadovoljiti. Na to nas opozarjajo še prav posebno programi, s katerimi naša društva nastopajo. Marsikdaj ti niso najboljši. Večkrat so takšni, da živimo v preteklosti in ne sedanjosti, sredi bujne rasti novih socialističnih odnosov pri nas in še posebej v položaju, kakršnega ima naša domovina v svetu. Naši pevski zbori pa še vedno pojejo pesmi iz čitalniške dobe, še vedno so na sporedih pesmi, ki govore o vseslovanstvu. Na odrih uprizarjajo puhle meščanske burke in podobno. Delavske pesmi, revolucionarnih stvaritev, ki so nastajale v borbi za socialistično ureditev med dvema vojnama, v zadnji vojni po osvoboditvi, pa se kar nekako sramujemo. Mnoga društva ne znajo peti internacionale, da o revolucionarni pesmi drugih narodov ne govorimo.

To je naša slabost. To slabost izkoriščajo nekateri vede ali nevede. Vzrok te slabosti je več-

(Nadaljevanje na 7. strani)

OB OSNUTKU UREDBE O ORGANIZACIJI ZAVODA ZA SOCIALNO ZAVAROVANJE

NIKAR NAZAJ!

Podružnice bi dobile več pravic, toda bile bi brez samouprave — Ljudski odbor bi smel le svetovati višjim organom socialnega zavarovanja, naj sklep zavoda razveljavijo ali spremenijo — Zavarovanci ne bi bili nikdar gotovi svojih pravic — Upravni odbor ni nadrejen skupščini zavoda in zato njegov predsednik ne more predsedovati skupščini — Člane samouprave nazaj v strokovne komisije

V razpravi je osnutek uredbe o organizaciji zavodov za socialno zavarovanje. Bržkone tudi temu ne bo usojeno, da bo zagledal beli dan, saj jih je bilo že precej in jih bo še nekaj, če bodo taki, kakršen je tale. Vendarle zasluži ta osnutek, da se ob njem malo več zadržimo, zaradi stališč, ki so v njem uveljavljena.

Konec samouprave podružnic?

Osnutek uredbe predvideva na primer, naj bi podružnice okrajnih zavodov ne bile več samoupravna telesa, marveč jih izenačuje z izpostavami. Pri njih bi naj bil le odbor zavarovancev s posvetovalnim glasom. Nedvomno bi kaj takega pomenilo veliko politično škodo, saj smo komaj pred nedavnim izvolili skupščine podružnic in jim govorili o njihovih samoupravnih pravicah. Osnutek uredbe jim jemlje te samoupravne pravice, istočasno pa pooblašča podružnice za odločanje o zdravstvenem zavarovanju, o otroških dodatkih, o sredstvih, ki jim jih daje okrajni zavod na razpolago. Podružnice bi imele torej sedaj mnogo več pooblastil, imele bi gmotno osnovo za samoupravo zavarovancev — samouprave pa ne bi bilo in bi o vseh teh zadevah odločal in gospodaril le administrativni aparat podružnice.

Kajpak nismo za to, da bi morala biti v vsaki občini tudi samoupravna podružnica socialnega zavarovanja, čeprav je to naš daljni cilj. V vsaki občini niso dani pogoji za to. Podružnica naj bo v gospodarsko močnih področjih in tam, kjer je moč najti dovolj strokovno sposobnih ljudi, ki bi jo lahko vodili. Zato tudi ni priporočljivo, da osnutek uredbe podrobno našteje vse delo podružnice. Če je podružnica močna in kadrovsko dobro zasedena s strokovnimi močmi, naj ji okrajna skupščina prepusti več pravic, tudi odločanje o pokojninah in invalidninah na primer, saj lahko podružnice po osnutku odločajo o otroških dodatkih, kar pomeni zelo veliko denarja, več kot za pokojnine in invalid-

(Nadaljevanje na 3. strani)

Člani in gostje na seji Sveta Zveze Svobod in prosvetnih društev Slovenije. V prvi vrsti sede: književnik Miško Kranjec, član CK ZKS Boris Ziherl, direktor Cankarjeve založbe Lev Modic in zvezni ljudski poslanec Tomo Brejc

Skupščina Republiškega zavoda za socialno zavarovanje je zasedala

V torek, 17. aprila, je bila v Ljubljani redna skupščina Republiškega zavoda za socialno zavarovanje, ki se je je udeležilo 81 delegatov iz vse Slovenije. Skupščini so prisostvovali tudi tovariš Janko Rudolf, predsednik Republiškega sveta Zveze sindikatov za Slovenijo in drugi javni ter politični delavci.

Skupščino je otvoril najstarejši delegat tovariš Petejan in pozdravil vse navzoče, posebno pa še zastopnike Hrvatskega zavoda za socialno zavarovanje in predstavnike naše Ljudske armade, ki sodelujejo v samoupravljanju socialnega zavarovanja.

O delu izvršnega odbora skupščine Republiškega zavoda za socialno zavarovanje je poročal predsednik tovariš Jože Plevnik. Govoril je predvsem o vlogi zavarovancev v samoupravi socialnega zavarovanja.

O skupščini bomo podrobneje poročali prihodnjič.

OB VOLITVAH DELAVSKIH SVETOV

Gospodarji na volišču

Velika prizadevnost sindikatov za boljše gospodarjenje

Ta teden je naš sodelavec obiskal odbornike nekaterih republiških odborov strokovnih sindikatov in jih poprosil, naj povedo svoja opažanja ob volitvah delavskih organov upravljanja. Volitve delavskih svetov in upravnih odborov so pri kraju in splošna sodba je, da so se sindikalne organizacije letos zelo močno zavzele zanje, zlasti v pripravah na volitve.

FRANC PLAZAR, PREDSEDNIK REPUBLIŠKEGA ODBORA SINDIKATA KEMIČNIH DELAVCEV

Delavsko šolo potrebujemo

Tam, kjer so z volitvami hoteli opraviti čimprej, je bilo vsekakor slabše in volitve niso predstavljale tako močne mobilizacije vsega kolektiva za delavsko upravljanje kot v tistih podjetjih, kjer so jih volili šele sedaj. Razumljivo je, slednji so imeli več časa, da so se na volitve dobro pripravili in res razgibali ves kolektiv.

Sam Republiški odbor je še precej pred volitvami priredil področne konference, na katerih so se temeljito pomenili, kako naj pripravijo volitve in primopredajo, da bo delavsko upravljanje boljše kot doslej.

Letos so se v precej kolektivih poslužili novega določila, da lahko volijo po volilnih enotah. V tovarni dušika v Rušah na primer so volili po volilnih enotah (delavski svet je en sam in jih nimajo po obratih) in so obrati bolj zastopani v delavskem svetu, kar bo le koristilo delavskemu upravljanju.

V tovarni umetnih brusov v Mariboru so kandidirali 28 članov kolektiva, izvolili pa 21. Med njimi je 11 komunistov, 4 žene in 3 mladinci. Sploh moramo reči, da je kandidiralo zelo veliko članov Zveze komunistov in da so bili večinoma tudi izvoljeni. V ljubljanski tovarni kleja pa so kandidirali le toliko ljudi, kolikor članov naj bi imel delavski svet. Postavili pa so res take kandidate, da je bil kolektiv enodušen, da so to najboljši člani kolektiva. Sicer pa demokratičnost volitev — pravijo — ni okrnjena, saj je vsak lahko prečrtal kandidate in napisal koga drugega.

Močno je bila letos poudarjena potreba po gospodarski vzgoji članov delavskega sveta in upravnega odbora. O tem so govorili domala vsi delavski sveti, saj je v njih veliko novih ljudi, ki čutijo potrebo, da bi se seznanili s svojimi pravicami in dolžnostmi, z našo splošno gospodarsko smerjo in kajpak tudi z gospodarskim stanjem podjetja.

Seminarje organizirajo v Rušah, v Krškem in drugod. Skoraj vsak sindikalni svet pripravlja seminarje. Vendar menim, da bi jih morali postaviti na bolj organizirano osnovo. *Potrebujemo šolo za delavsko upravljanje.* Seminarji, ki jih pripravljajo sindikalni sveti, so pač takšni, kakršni so predavatelji, s katerimi razpolagajo. Sicer je Republiški odbor že tudi sam razmišljal o tem. Nekateri so bili bolj za to, da bi le sindikalne svete podprli v njihovih prizadevanjih, medtem ko so se drugi ogrevali za to, da bi Republiški odbor tudi sam prirejal seminarje. Na teh seminarjih bi lahko obravnavali ekonomiko proizvodnje, odprli bi lahko širšo perspektivo določene proizvodne panoge v okviru našega sindikata v merilu vse države, o plačnem sistemu, premijah, normah itd, pa bi se določneje pomenili. Ogrevam se za misel, da bi tak seminar najprej organizirali za industrijo papirja in bi na osnovi tega videli, kaj bi kazalo napraviti v bodoče.

AVGUST BATAGELJ, PREDSEDNIK REPUBLIŠKEGA ODBORA SINDIKATA ŽELEZNIČARJEV:

Najboljše so izvolili

Volitve delavskega sveta Železniškega transportnega podjetja bodo 27. aprila, v vseh namenskih podjetjih pa so volitve v glavnem že opravljene. V postajah in kurilnicah, kjer je več kot sto članov kolektiva, volijo svoj delavski svet, drugod pa le upravni odbor in predsednika delavskega sveta, razen pri nadzorništvih za zveze in varnostne naprave, kjer volijo delavski svet kolektivi, ki štejejo več kot 30 članov.

Delavski svet ŽTP bo štel 47 članov in ga volijo podjetja. Le-ta voli 18 članov upravnega odbora direkcije, delavski sveti ostalih podjetij pa 8 članov.

Republiški odbor je še pred volitvami sklical deset sektorskih konferenc, na katere je povabil predsednike sindikalnih podružnic in delavskih svetov, sekretarje osnovnih organizacij Zveze komunistov in šefe podjetij in enot. Po teh konferencah so bila po vseh kolektivih predvolilna zborovanja, na katerih so razpravljali o gospodarjenju in o kandidatih.

Vodstvo ŽTP je pripravilo zelo obširno in precej strokovnjaško izdelano poročilo o delavskem svetu v zadnjih dveh letih. Poročilo s prilogami vred obsega nad sto strani in so ga dobili vsi člani delavskega sveta, da bi po njem poročali na predvolilnih zborovanjih. V ta namen pa jim je kaj slabo služilo.

Predvolilna zborovanja so povsod dobro uspela in se jih je udeležila velika večina članov kolektivov. Opažamo, da so kandidirali zelo veliko članov Zveze komunistov in skoraj ni člana delavskega sveta, ki ne bi bil komunist. Prav tako bo v novih delavskih svetih precej več mladincev kot doslej.

Prejšnji delavski svet ŽTP je štel 106 članov. Zasedal je po dva, tri dni skupaj, kar je stalo precej, ker je izostalo veliko ljudi iz proizvodnje. Na zasedanjih delavskega sveta so se ukvarjali v glavnem le s plačnim sistemom, manj z gospodarjenjem. V zadnji polovici leta pa so se bolj posvetili gospodarskim vprašanjem ŽTP. In še to lahko rečemo, da so minili tisti časi, ko so člani delavskega sveta gledali le vsak na svojo stroko.

Delavsko upravljanje na železnici nima niti dveh polnih let in si nabiramo nove izkušnje. Čeprav je precej dolgo trajalo, da smo tudi na železnici dobili delavsko upravljanje, pa s tem centralistične težnje še niso do kraja pokopane. Dostikrat je podoba, kot da ima ŽTP celo manj pooblastil kot prejšnja direkcija. Generalna direkcija na primer določa, kakšnega človeka moraš imeti na tem in tem delovnem mestu, ona določa, da ta in ta ne more opravljati tega dela. Centralizem res še ni pokopan.

Priprave na volitve so bile združene s pripravami na proslavo dneva železničarjev in je treba poudariti, da takih kot letos, še ni bilo.

JAKA KVAS, PREDSEDNIK REPUBLIŠKEGA ODBORA SINDIKATA KOVINARJEV

Ponekod premalo kritike lastnih napak

Volitve so v glavnem končane, reči pa moram, da so sindikalne podružnice letos res veliko napravile. Povsod so razpravljali o kandidatnih listah na predvolilnih zborovanjih, delavski sveti so poročali o svojem delu in trdimo lahko, da so v celoti upoštevali priporočila Republiškega odbora in ona, ki jih vsebuje pismo Centralnega sveta.

Vso pozornost zasluži dejstvo, da so v kolektivih izbirali za kandidate dobre ljudi in da so mnogo več kot druga leta razpravljali o kandidaturi žena in mladine. Danes še ne razpolagamo s podrobnimi volilnimi izidi — te bomo dobili še z analizami volitev vred čez nekaj dni, vendar po kandidatnih listah sodeč, je bilo letos izvoljenih več žena in mladih delavcev v organe delavskega upravljanja.

Vendar se je tudi dogodilo, da so se skušali na kandidatno listo vriniti ljudje, ki nanjo po svojih moralnih vrlinah ne spadajo. To so razni politični pokvarjenci, ki so se skušali vriniti v delavski svet, da bi v njem rovarili. Istočasno pa moramo ugotoviti, da je ostalo le pri poskusih in so sindikalne organizacije take ljudi pravočasno prikazale kolektivu v pravi luči. V »Telekomunikacijah« n. pr., se je poskusil vrniti na listo človek, ki mu je sodišče vzelo državljanske pravice. Kajpak so poskusili priti do besede ob tej priložnosti tudi demagogi z znanimi frazami o boju za svoj žep. No, tudi tem ni uspelo skaliti predvolilnega razpoloženja.

Na predvolilnih zborovanjih in ob primopredajah delavskih svetov so dosti razpravljali zlasti o preusmeritvi našega gospodarstva in o tem, kaj naj sami napravijo v duhu smernic IV. plenuma Socialistične zveze. Stare težnje po čimvečjih investicijah so tudi ob tej priložnosti prišle do izraza, le v novi obliki: rekonstruirajmo tovarno. Res je pa, da so nekatera podjetja zares potrebna rekonstrukcije, zlasti kovačije ali pa taka podjetja, kot so Saturnus, Celjska tovarna emajlirane posode itd.

In še nekaj je zanimivo. Sindikati smo posebno zadnje čase močno pritiskali, naj bi bila poročila o gospodarjenju razumljivejša in ne preobširna. V precej podjetjih so taka že bila in tod so delavci ter člani delavskih svetov zelo živahno razpravljali ter pokazali ne le veliko zanimanja, marveč tudi poznanje gospodarske problematike.

Kot pri vsaki stvari, tudi za to ne moremo reči, da je bilo tako povsod. Obrača pa se že na boljše. Zelo redek pa je bil primer, da bi odgovorni ljudje v podjetju sami povedali svoje napake. Če jih, povedo pač take, ki jih lahko vsak vidi. Vzemimo na primer tisto verižno kreditiranje, ko so si podjetja medsebojni dolžniki in upniki. Najraje se vsi jeze na banko, češ da ne da denarja. Ne povedo pa, da so sami krivi, ker so delali kaj kljub temu, da so vedeli, da ne bodo dobili — vsaj kmalu ne — plačila. V »Metalni« pravijo, kaj bi pa potem delali, če ne bi delali za Jablanico itd. Bolje je, da smo delali in s tem omogočili, da so začele te hidroelektrarne obratovati, kot pa da bi delo odklonili. Vse to drži. Drži pa le deloma. Investitorju bi bilo treba jasno povedati, da tovarna ne more delati, če ne dobi plačila in če ji leže zamrznjena obratna sredstva v takih objektih. Potem se je veriga kajpak potegnila še na druge tovarne.

Ali pa primer podjetja »Elma«. Ta pa zadene nekatere uslužbence Narodne banke. Kolektiv je v dobrem poldrugem letu skoraj podvojil proizvodnjo ob neznatno večjem številu delavcev. Vrednost proizvodnje je za okrog pol milijarde večja, obratnih kreditov so dobili pa za 27 milijonov dinarjev več. Jasno, da so zašli v hudo denarno stisko, ker ne morejo sproti plačati računov in bodo prisiljeni odpustiti nekaj ljudi, če jim ne bodo dali večjega kredita. V banki so jim pa rekli, kdo vas je pa silil, da toliko več napravite. Komentar je odveč.

Še eno vprašanje je odprto, ko govorimo o delavskem upravljanju. Imamo nekaj podjetij v gradnji (»Tomos« v Kopru, termoelektrarna v Šoštanju), ki pa nimajo organov delavskega upravljanja. Vodstva teh podjetij razpolagajo s težkimi milijoni, družbena kontrola je pa dokaj majhna. Zato bi kazalo tudi pri teh podjetjih postaviti organe upravljanja iz vrst kolektiva, ki je že tam. Tudi v vojnih poštah so težave, kjer tudi sindikat in posvetovalni organi nimajo dosti veljave niti besede. Gre za to, da se odnosi znotraj kolektiva spremene in demokratizirajo. Sicer so pa tudi upravniki precej nesamostojni in moraj za vsak dinar pri plačah na primer vprašati svoj nadrejeni forum.

VILJEM ZUPAN, PREDSEDNIK REPUBLIŠKEGA ODBORA SINDIKATA PROMETNIH DELAVCEV

Več pooblastil organom upravljanja cestnih uprav

Predvolilni sestanki so bili dobri, zlasti pri podjetju »SAP«. Čuti se zanimanje kolektivov za razvoj prometa pri nas, posebno še, ker je izboljšanje našega prometa letos ena izmed osrednjih nalog.

Do kakšnih nesoglasij v kolektivih ni prišlo in so kandidatne liste, ki so jih postavile podružnice, povsod prodrle. Volitve so bile pravi praznik za delovne kolektive in so bila vsa volišča slavnostno okrašena. Delavski sveti so poročali o svojem delu že na predvolilnih zborovanjih in so bile letos razprave vsestranske in plodovite.

Naj ob tej priložnosti omenim poseben problem. Gre namreč za delavsko upravljanje pri republiških cestnih upravah. Res niso to neka podjetja s proizvodnjo v pravem pomenu besede, vendar bi bilo treba dati sedanjim posvetovalnim organom kolektiva več pooblastil, s čimer bi bilo gospodarjenje z družbenimi sredstvi nedvomno boljše in ceste bi bile bolj vzdrževane, ker bi se kolektivi čutili bolj soodgovorne za svoje delo. To si žele vsi kolektivi cestnih uprav in naj bi sedanji posvetovalni organi postali sčasoma zakoniti organi družbenega upravljanja.

DRAGO BRATINA, TAJNIK REPUBLIŠKEGA ODBORA SINDIKATA RUDARJEV IN METALURGOV:

Malo žena in več mladincev v delavskih svetih

Seveda popolnih podatkov o volitvah še nimamo. Zbiramo jih še in po njih sodeč lahko rečemo, da so se sindikalne podružnice močno zavzele za te volitve. Le v nekaterih kolektivih so premalo agitirali za tiste, ki naj bi po mnenju sindikata prišli v delavski svet in jih precej ni bilo izvoljenih. V »Impolu« na primer so napak storili, ker so imeli skoraj še enkrat več kandidatov, kot naj bi bilo članov delavskega sveta in je marsikateri med najboljšimi izpadel.

Pravkar pa smo napravili analizo dela starih delavskih svetov. Delavski sveti 16 večjih podjetij in rudnikov so imeli lani 154 zasedanj, kar znese okoli 9 zasedanj na vsakega. Največkrat so razpravljali o stroških, kvaliteti in prodaji proizvodov (72-krat), o planu in zaključnih načrtih so razpravljali 67-krat, o normah, storilnosti in racionalizaciji 66-krat, o higiensko-tehnični zaščiti 56-krat, o strokovnih kadrih 42-krat, o komunah 29-krat itd.

Od delavcev, članov delavskih svetov, je bilo 242 visokokvalificiranih, 398 kvalificiranih, 38 polkvalificiranih ter 12 nekvalificiranih. Torej je bil lani izbor zelo dober. Kako bo letos, še ne vemo. Po kandidatnih listah sodeč, ne bo dosti slabši, le žena bo bržkone malo, več pa mladincev.

S tretje seje tajništva RS ZSS

Praznovanje prvega maja

Vsi delovni ljudje se pripravljajo na praznovanje največjega borbenega praznika proletariata vsega sveta. Sindikalne organizacije bodo v naših kolektivih in ustanovah v naseljih in delavskih središčih priredila slovesna zborovanja in sestanke, na katerih bodo pregledali svoje delovne uspehe in govorili o pomenu tega velikega praznika proletariata vsega sveta. Na večer pred praznikom bodo prižgali kresove po vrhovih, Društvo prijateljev prirode pa bo organiziralo izlete v prirodo in obisk partizanskih krajev.

Sindikalne organizacije naj zagotove, da bodo vse proslave na dostojni višini, da bodo nosile resnično delavski revolucionarni značaj. Predvsem mlade delavce in mladino naj seznanjajo z internacionalnim značajem prvega maja in njegovim pomenom v delavskem gibanju vsega sveta, a posebej naše domovine.

Volitve v organe delavskega upravljanja

Volitve v organe delavskega upravljanja bodo kmalu končane. Tajništvo republiškega sveta ugotavlja, da so naše organizacije znatno doprinesle k uspehom, ki so jih organi delavskega upravljanja lani dosegli, in k uspehom zadnjih volitev delavskih svetov. Zlasti je opazna prizadevnost občinskih in okrajnih sindikalnih svetov.

Da bi se delavsko upravljanje še hitreje razvijalo, da bi k njemu pritegnili čimširši krog delavcev, priporoča tajništvo Republiškega sveta vsem občinskim sindikalnim svetom, da pregledajo in ocenijo volitve. Taka ocena na osnovi ugotovitve okrajnih in občinskih svetov jim bo pri nadaljnjem delu le koristila. Republiški svet bo poslal v tem smislu vsem občinskim in okrajnim svetom še posebna navodila.

Naše naloge ob reformi šolstva

Spričo položaja delavskega razreda v naši socialistični domovini, naglega razvoja našega gospodarstva in z njim novih socialističnih odnosov postaja sedanji šolski sistem vse bolj nevzdržen. Brez sodelovanja vseh delovnih ljudi si ne moremo zamisliti, da bi naše šolanje uspešno uredili tako, da bi zagotovilo skladno duhovno in strokovno rast naših državljanov, demokratičnih upravljavcev vseh družbenih opravil in služb.

Zato vprašanje šolske reforme ne more biti in ni vprašanje, ki naj ga rešuje le ozek krog državljanov, temveč je v prvi vrsti stvar vsega delavskega razreda naše domovine.

Republiški svet nalaga zato vsem organizacijam, da aktivno sodelujejo pri tem izredno pomembnem opravilu. Da bi z vodstvi podrobneje proučili načela in smotre šolske reforme, bo v začetku maja Republiški svet priredil seminar za sindikalne odbornike, na katerega bo povabil vse predsednike občinskih okrajnih sindikalnih svetov, predsedstvo Republiškega sveta in predsedstva Republiških odborov.

Vsem, ki se bodo seminarja udeležili, priporoča Republiški svet, da preberejo knjigo, ki je že izšla in v kateri je obravnavanih naslednjih dvoje vprašanj:

Temeljna načelna vprašanja, stališča, opredelitve, motivi, zbirna utemeljitev in zaključki o organizaciji obveznega šolanja — in

Osnovna vprašanja, načela in zaključki o šolanju učnega kadra za obvezno šolanje.

To knjižico lahko dobite v vseh knjigarnah ali pri okrajnih svetih za prosveto in kulturo.

Preklic sindikalne knjižice

Sindikalna podružnica Elektrarne Dravograd preklicuje izgubljeno sindikalno knjižico za svojega člana Valentina Grilca, pleskarja HE Dravograd. Stevilka izkaznice 909400.

OB ROBU DOGODKOV

SREČANJE V LONDONU

V sredo, 18. aprila, se je v portsmouthskem pristanišču zasidrala sovjetska križarka »Ordžonikidze«. V Veliko Britanijo sta prispela dva pomembna gosta: predsednik sovjetske vlade Bulganin in prvi sekretar CK KP Sovjetske zveze Nikita Hruščev. Njun obisk je eden izmed najpažnejših diplomatskih dogodkov po ženevski konferenci štirih ministrskih predsednikov, zato mu v Moskvi in Londonu pa tudi v drugih državah na Vzhodu in Zahodu pripisujejo izreden mednarodni pomen.

Iz programa bivanja visokih sovjetskih gostov na Angleškem, ki so ga pred dnevi objavili v Londonu, povzemamo najvažnejše: Prihod 18. aprila, odhod 27. aprila. Šest razgovorov s predsednikom Edenom. Sprejem pri kraljici. Obiski v Greenwichu, Oxfordu, Edinburgu in Calder Hallu. Seja parlamenta. Svečana predstava v Operi.

Zanima nas predvsem tistih šest razgovorov Bulganina in Hruščeva z Edenom. In ne samo nas: po vsem svetu ugibajo: ali se bodo razgovarjali le o britansko-sovjetskih odnošajih ali pa bodo morebiti razpravljali tudi o najvažnejših mednarodnih problemih; bo srečanje v Londonu nekakšno nadaljevanje ženevskega sestanka ministrskih predsednikov, na katerem je Eden povabil Bulganina in Hruščeva, naj obiščeta Veliko Britanijo, ali celo pobuda za nov sestanek »na najvišji ravni«; kaj lahko pričakuje od tega obiska Sovjetska zveza, kaj Velika Britanija in kaj svet? Tudi mi razmišljamo o teh vprašanjih in skušamo najti odgovore nanje, zlasti pa odgovor na vprašanje, ki nas najbolj zanima: ali bo londonsko srečanje koristilo utrditvi miru in povečanju razumevanja med narodi?

* * *

V Moskvi so prepričani, da je ta obisk najvažnejši diplomatski dogodek v zadnjem obdobju. Sovjetski državniki in diplomati poudarjajo, da bi zboljšanje sovjetsko-britanskih odnošajev koristilo ne le razmeram med obema državama, ampak tudi stvari miru in varnosti v Evropi in na vsem svetu. Po njihovem mnenju je sovjetsko-britansko srečanje posledica ženevskega duha, kajti pred leti, v obdobju hladne vojne, bi o njem lahko le sanjali. Hkrati pripominjajo, da so taki in podobni stiki med državniki različnih držav pomembni in nujni, ker ustvarjajo ozračje zaupanja in sodelovanja, ki je nujno potrebno za zboljšanje mednarodnih razmer.

Sovjetski državniki so v minulih mesecih večkrat govorili o svojih pogledih na londonsko srečanje in se skrbno ogibali vsega, kar bi lahko škodovalo rezultatom njihovega obiska v Veliki Britaniji. Sklenili so, da bodo govorili le o stvareh, ki povezujejo ti dve deželi, ne pa o stvareh, ki ju ločujejo. Zato niso govorili o SEATO paktu in Bagdadskem paktu, o angleških obsodbah »nove smeri v francoski zunanji politiki, o angleški podpori Dullesove »politike sile«; govorili pa so o sovjetsko-britanskem prijateljstvu, ki bi lahko veliko koristilo Sovjetski zvezi, Veliki Britaniji in vsemu svetu, o razširitvi angleško-sovjetskih trgovinskih odnošajev itd. Iskreno so se zavzeli, da bi ustvarili čimbolj ugodno vzdušje za sporazumevanje, ki naj bi pozitivno vplivalo na londonski sestanek in njegove rezultate.

Hruščev je v intervjuju, ki ga je 29. januarja objavil angleški konservativni list »News of the World«, med drugim dejal: »Mi imamo sedaj z Veliko Britanijo normalne odnose, želimo pa, da bi bili naši stiki prijateljski... Naše potovanje v Veliko Britanijo je potovanje prijateljstva. Če bomo mi in Angleži postali prijatelji in če se bomo sporazumeli o vprašanjih svetovnega miru, potem bomo onemogočili vojno, kajti naši dve deželi predstavljata silo, ki bi lahko odpravila vse obstoječe prepreke na poti miru... Ničesar ni, kar bi nas razdvajalo in kar bi lahko privedlo do trenja. Britanska in naša vlada na različne načine obravnavata nekatera splošna vprašanja. Mi menimo, da bi celo tu lahko našli skupni teren in da je mnogo vprašanj, o katerih bi se lahko sporazumeli... Povabil nas je vaš konservativni premier Eden. Morda bo nekdo mislil, da ni bilo treba sprejeti tega povabila, ker imamo različne poglede na številna vprašanja. Toda mi menimo, da lahko osebni stiki prispevajo le k zboljšanju odnošajev med dvema deželama, to pa je najvažnejše. Angleži glasujejo za konservativno ali laburistično stranko, mi pa smo pripravljeni vzpostaviti dobre odnošaje z obema strankama, če bodo zavzele trezno stališče nasproti Sovjetski zvezi.«

Te izjave Hruščeva ocenjujejo kot dokaz dobre volje sovjetskega vodstva in njegove želje, da bi londonsko srečanje koristilo mednarodnemu popuščanju in pomiritvi na svetu.

Pred dnevi je o obisku v Veliki Britaniji spregovoril tudi Bulganin. Njegove izjave je objavil londonski »Times«. Bulganin je med drugim dejal: »Sovjetska vlada bi rada dosegla vzajemno razumevanje in zbližanje pogledov ter stališč do vprašanj, ki zanimajo Veliko Britanijo in Sovjetsko zvezo. Vse možnosti so, da se bodo razgovori tako končali, toda rezultati bodo odvisni od primerne pripravljenosti obeh strani pri iskanju poti za zbližanje in za dosego sporazumnih stališč o vprašanjih, o katerih bomo razpravljali. Sporazum pomeni premaganje nekaterih težav. Mi nismo nikdar menili, da so težave nepremostljiva ovira, če bosta obe strani upoštevali pri razgovorih načela mirne koeksistence in medsebojne koristi glede jamstva za mir in varnost vseh držav.«

Sovjetski voditelji odločno zanikajo govorice, da hoče Sovjetska zveza zasejati s tem obiskom seme razdora med Veliko Britanijo in Združenimi državami. »S tem, da želimo dobre odnose s katero koli državo,« je dejal Bulganin, »nikakor ne želimo, da bi se ta država odpovedala prijateljstvu s katero koli drugo državo. Nimamo potrebe, da bi Veliki Britaniji jemali njene prijatelje.« Hruščev pa je dejal: »Ne želim hujskati Velike Britanije proti Združenim državam ali Združenih držav proti Veliki Britaniji. To bi bilo neumno in človeštvu ne bi prineslo ničesar koristnega.«

Sovjetski voditelji so v zadnjih mesecih večkrat poudarili, kako koristno bi bilo za obe deželi, če bi povečali medsebojno trgovinsko izmenjavo. Ko je Hruščev govoril o sovjetsko-angleškem prijateljstvu, ni pozabil povedati, da bi takšno prijateljstvo laže dosegli, »če bi razvili trgovino in jo osvobodili omejitev, ki so jih ji nadele zlasti Združene ameriške države.« Tudi Bulganin je govoril o ugodnih možnostih za razširitev trgovine: »Če se bomo izognili oviram, kot so razne omejitve, ki jih nismo postavili mi, potem bodo medsebojne koristi precejšnje. Razširitev trgovine bi brez dvoma lahko dvignila življenjsko raven v obeh državah, obenem pa tudi razjasnila politično obzorje.«

V Moskvi poudarjajo, da od tega obiska veliko pričakujejo, vendar si ne delajo utvar. Oni vedo, da »sile, ki v Veliki Britaniji zahtevajo konec oboroževalne tekme, še niso dovolj številne,« kot je dejal Hruščev. Prepričani pa so, da bodo s politiko pomirjevanja in sporazumevanja ustvarili vzdušje, v katerem se bodo te sile tako okrepile, da bodo lahko premagale agresivne elemente, ki delujejo s pomočjo svojih ameriških prijateljev.

* * *

V Londonu pa so veliko bolj zmerni kot v Moskvi, mnogo bolj skeptični in črnogledi. Angleški državniki so sicer precej govorili o tem obisku, vendar ne tako kot sovjetski. Eden je na primer dejal, da je smoter sovjetskega obiska le razpravljanje o spornih vprašanjih in iskanje skupne govorice. To je vse. Nikakih pomembnih znakov popuščanja, nobenih posebnih prizadevanj, da bi s Sovjetsko zvezo navezali čimbolj trdne prijateljske stike. Ne moremo sicer trditi, da takšne želje ni, zlasti med angleškim ljudstvom, ki upa, da bo obisk sovjetskih državnikov koristil zboljšanju medsebojnega razumevanja, odstranitvi nevarnosti spopadov in zmanjšanju izdatkov za oboroževanje. Britanski državniki pa so kljub temu kar precej rezervirani, morebiti tudi zaradi Amerikancev, katerim so zagotovili, da ne bodo sklenili sporazumov, ki bi presegli

RAČUN BREZ RAČUNA

Kranjec moj mu osle kaže;
on živi, vmrjé brez d'narja.

O, čudovito prečudovito sem se vozil! Rosila je tista nadležna moča, ki je ne moreš krstiti ne za roso in ne za dež, ki Kranjca premoči do kosti, Štajerca pa do kože, če dolgo pešačita brez dežnika. Meščani so pešačili, midva s fotoreporterjem pa sva se peljala.

Res, prečudovita vožnja. Moča naju ni dosegla, sedela sva v sodobnem ljubljanskem vozilu. Nov avtobus, lep, svetal, kot bi ga vzel iz škatlice. Strop in stene pološčene z belim lakom, držaji svetli, da sem se jih s strahom dotaknil, sedeži pa — prazni. Sedela sva lahko, kjer sva hotela; spredaj, zadaj, na levi ali desni. Sedežev na izbiro, petindvajset sva jih naštela, da o dvainšestdesetih stojiščih niti ne govorim. Veste, že zarana sem dobil na obeh mezincih kurja očesa in sem strašno občutljiv za gnečo. Ko sva stopila s kolegom v to sodobno prazno prometno vozilo, sem se oddahnil.

»No, vsaj enkrat v življenju kulturna vožnja, brez skrbi, da bi me kdo s svojo težo spomnil na kurja očesa« sem si dobrodušno zamrmral v brk.

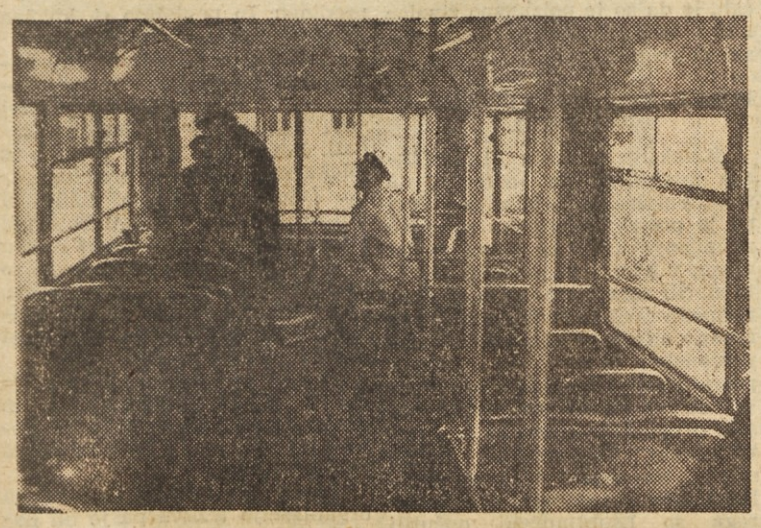

Mati z otrokoma, popoldanski voznik, fotoreporter in moja malenkost — sprva edini potniki na progi Kolodvor—»London«

Vstopila je še mamica z otročkoma in motor je zahrumel. Otročaja sta se poganjala od okna do okna in prodajala skoznje zijala. Nikomur nista bila na poti.

Tisti prvi prijetni občutek ob vstopu v avtobus bi mi skoraj zagrenil sprevodnik.

»Do katere postaje prosim,« naju je pobaral.

»Od železniške do konca!«

»Do Londona torej?«

»Pa do Londona, ljubljanskega seveda,« sem se pošalil.

»Vsak trideset dinarjev, prosim!«

»Kako, trideset dinarjev? Kaj toliko?« sva se oba s fotoreporterjem začudila, zakaj številka nama je na mah pregnala šalo.

»Ha, ali mislite, da se boste skoraj pet in pol kilometrov daleč peljali z avtobusom za dvanajst dinarjev kot včasih s tramvajem. Po takih cenah bi imeli zgubo. Avtobusi so dragi, nafta je dražja od elektrike in davščine so večje.« Tako naju je sprevodnik dobrohotno poučeval o ekonomski znanosti in rentabilnostnem računu podjetja.

Molče sva segla v žep in mu pomolila denar. Zazrl sem se skozi okno in razmišljal o rentabilnostnem računu ECŽ. Radoveden sem bil, kako se bo iztekel to pot od ljubljanske železniške postaje do Londona, predmestnega naselja in nazaj.

Blizu Napoleonovega trga je vstopil nov potnik in na Prulah še eden. Potlej pa smo brez haska še nekajkrat obstali, vendar novih prišlekov ni bilo. Še ti, ki so sedeli z nami v avtobusu, so tam nekje pri »Utensiliji« izstopili in do zadnje postaje, do Londona — sva ostala sama, samcata na prešteviln ih praznih sedežih.

Pet minut smo počakali in odpeljali smo se. Smer: London — železniška postaja. Spet sva sedela sama s fotoreporterjem v avtobusu. Pri »Utensiliji« se nama je pridružila študentka z mesečno vozovnico in na Prulah je vstopilo pet novih potnikov. Plačali so, posedli, malo poklepetali in z nama vred izstopili pred železniško postajo.

Prva vožnja je bila pri kraju, prenehalo je rositi in s fotoreporterjem sva se radovedna napotila na Ajdovščino in pred Pošto, radovedna če bo tam kaj bolje, če bodo vozila bolj zasedena. Le za spoznanje boljša podoba. Deset, petnajst potnikov v vsakem viškem avtobusu, včasih pa še manj; približno toliko v vsakem šišenskem tramvaju, le ježiški trolejbus je bil nekoliko bolj zaseden. Vsakih pet minut ali pa še prej je pridrdral avtobus, izstopili so maloštevilni potniki in spet je oddrčal proti Viču, s prenekaterimi praznimi sedeži, da o stojiščih niti ne govorimo. In če bi ta trenutek stal pred Pošto ali na Ajdovščini, bi uzrl prav isto podobo: sodobna, moderna polprazna vozila, polprazni tramvaji in za silo napolnjen trolejbus... In če bi stal pred železniško postajo, bi največkrat lahko na prste preštel potnike, včasih ne bi vedel kaj bi s prsti, kajti nikogar ni, ki bi vstopil ali izstopil na Londončana.

Zvečer sem doma dolgo podpiral glavo in strmel na kos papirja, popisanega s številkami. Ob robu papirja sem zapisal z velikimi črkami »RENTABILNOSTNI RAČUN ECŽ za enkratno obojestransko vožnjo z novim avtobusom od železniške postaje do Londona.« In podobne številke in naslove bi lahko še napisal na kose papirja za proge Moste, Vič, Žale, včasih pa najbrž tudi za Ježico. Povsod pa bi moral za tem naslovom zapisati vprašaj.

Zakaj vprašaj, boste dejali? Zato, ker je dvomljivo, če je to res rentabilnostni račun. Toda, kaj bi sklepali brez osnove, zato šalo na stran, številke naj spregovore.

Pravijo, da stane prevožen kilometer z novim avtobusom 90,25 dinarja. Takrat, ko smo se peljali potniki do Londona in nazaj, smo plačali vsi okroglih 345 dinarjev voznine. Stroški prevoza pa so znašali okroglih 975 dinarjev. Podjetje je imelo pri eni vožnji okroglih 630 dinarjev izgube. Tako na eni progi, ob eni vožnji, podobno pri več vožnjah na dan na isti progi. En avtobus prevozi to progo dvanajstkrat. Le malenkosten pribitek na ostalih progah, včasih pa tudi tam — izguba.

In vprašal sem se, kdo bo kril izgubo. Pri podjetju ECŽ računajo, da bodo letos imeli 66 milijonov dinarjev primanjkljaja ob višjih prevoznih stroških in sedanji prevozni tarifi. Računajo, da bodo prevozili pol milijona kilometrov več. Toda, ali se ne bo ta planirani primanjkljaj podvojil ob polpraznih vožnjah? Kdo bo zagotovil kolektivu ECŽ polne prejemke? Kdo kril neplanirano izgubo? Kdo? Kdo? Kdo?

Nekega sprevodnika sem pobaral o tem in dejal mi je:

»Plačale bodo mestne občine ljubljanske — mi vsi skupaj.«

Torej občani, ki hodimo v službo peš v grdem in lepem vremenu, ker nam je voznina predraga, naj bi plačali planirano in še neplanirano izgubo, plačali naj bi jo, ko mimo nas kot navkljub drče drug za drugim domala prazna vozila, natančno po voznem redu vsakih pet minut ali nekaj več, v petek in svetek, zjutraj, popoldne in zvečer, pa če je kaj potnikov ali ne.

O, rentabilnostni račun o prevoženih kilometrih skoraj brez potnikov! O račun — brez računa.

P. Potnik

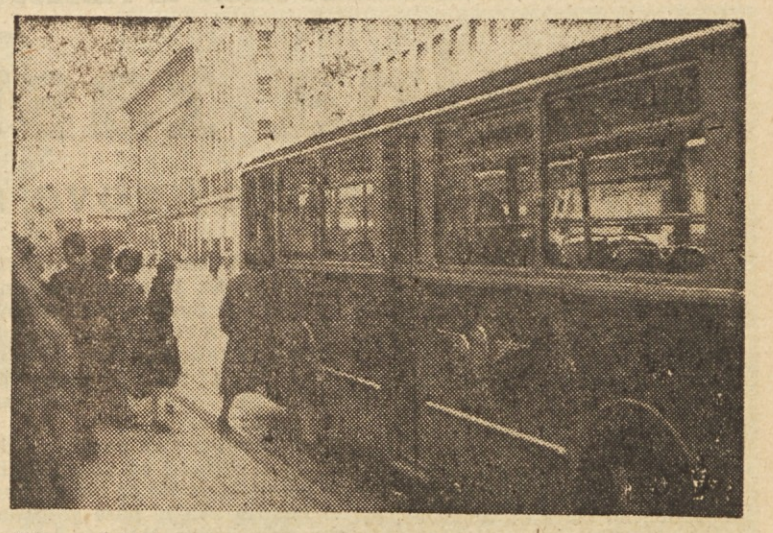

Tik pred štirinajsto uro je vstopila ena izmed maloštevilnih potnic. Najprej je še pomišljala, soseda jo je nagovarjala, naj gre peš, potlej pa je le vstopila

NIKAR NAZAJ!

(Nadaljevanje s 1. strani)

nine, pa tudi predpisi niso dosti manj zamotani zanje kot za pokojnine in invalidnine.

Ne ločimo socialnega zavarovanja iz splošne družbene dejavnosti!

Naslednja stvar, ki bi jo bilo treba dobro premisliti, pa je odnos družbenih organov socialnega zavarovanja do komune in republike. Po osnutku bi bila služba socialnega zavarovanja namreč spet precej centralizirana. Po sedanjih predpisih so imeli ljudski odbori in izvršni sveti republik pravico spreminjati ali razveljavljati odloke zavodov za socialno zavarovanje in celo razpustiti skupščino, če bi delala proti družbenim koristim. Če bi bilo tako, kot predvideva osnutek, pa bi ti organi ljudske oblasti izgubili te svoje pristojnosti. Vse to preide le na višje organe socialnega zavarovanja. Sklep podružnice lahko razveljavi okrajna skupščina, le-te republiška itd. Ljudski odbor ali izvršni svet republike bi smel le opozoriti višji organ socialnega zavarovanja, da bi kazalo to in to stvar spremeniti ali razveljaviti, ker ni zakonita. Na ta način se trga povezanost socialnega zavarovanja s splošnim družbenim življenjem, ker se ne sklada z načeli socialistične demokracije, saj je socialno zavarovanje del splošnih družbenih opravil določene družbene skupnosti, ki naj raste in se razvija z njo in za katerega je ta skupnost konec koncev tudi odgovorna.

Direktor Zveznega zavoda bi smel razveljaviti vsako odločbo, ki bi jo imel za nezakonito

V osnutku je posebno določilo, ki pravi, da sme izvršni odbor ali direktor zveznega zavoda za socialno zavarovanje razveljaviti, spremeniti ali odpraviti vsak nezakonit upravni akt oziroma odločbo izvršilnega odbora ali direktorja republiškega zavoda o pravici do pokojnine, invalidnine ali otroškega dodatka. Sedaj je bila drugostopna odločba pravomočna, zoper njo si se lahko pritožil le na Vrhovno sodišče. Če bi uveljavili to določilo osnutka uredbe, bi noben zavarovanec ne bil gotov svojih pravic, saj bi se lahko tudi čez leta zgodilo, da mu odločbo o pokojnini na primer razveljavijo in mu celo predpišejo, da mora vrniti vse, kar je neupravičeno prejel. Predpisi o socialnem zavarovanju pa so taki, da lahko kdo ima stvar za zakonito, drugi pa ne. Kakšna zmešnjava lahko iz tega nastane, si lahko le mislimo. Tisti, ki je pokojnino določil, pozna primer in meni, da je prosilec upravičen nanjo po vseh moralnih načelih in predpisih zakona, Zvezni zavod pa bo mislil morda drugače.

Skupščina naj si izvoli svojega predsednika

In še o dvojem bi se kazalo pomeniti. Po osnutku naj bi predsedoval skupščini zavoda po pravilu predsednik upravnega odbora, vendar lahko skupščina izvoli za svojega predsednika tudi nekoga drugega.

Tu gre za načelo, Upravni odbor zavoda je izvršni organ skupščine in je njej odgovoren. Že zato ne bi smel biti predsednik upravnega odbora obenem tudi predsednik skupščine zavoda. Če bi ostalo tako, bi bil upravni odbor več kot skupščina! Sicer pa je splošna demokratična praksa, ki je uveljavljena tudi v organih delavskega upravljanja, da predsednik upravnega odbora ne more biti predsednik delavskega sveta. Še to je določeno, da predsednik delavskega sveta ne more biti član upravnega odbora. Ni prav nikakršne potrebe, da bi bili organi socialnega zavarovanja glede tega izjeme. Vsak kompromis bi šel le v škodo demokratičnosti družbenega upravljanja.

Člane samouprave v strokovne komisije

Druga stvar, o kateri je še treba reči nekaj besed, pa je ta, da samoupravni organi socialnega zavarovanja ne morejo prav nič vplivati na tistega, ki neposredno določa pravice zavarovancem. Po domače bi se to reklo, da ima upravni odbor blagajno, ključ od nje pa vsi od zdravnikov do strokovnih komisij. Menimo, da bi bilo prav, če bi bili v teh komisijah spet predstavniki zavarovancev (včasih so jih imenovali sindikati), ki naj bi bili člani samouprave zavoda. S tem bi bila vsaj do neke mere zagotovljena družbena kontrola nad odločanjem o pravicah zavarovancev.

Spomnimo se, kako trd je bil boj pri nas, da so dobili okrajni zavodi za socialno zavarovanje svojo samoupravo in kako trd je še za samoupravo podružnic. Zdaj pa kaže, da boj za samoupravo socialnega zavarovanja še ni končan, saj predvideva osnutek uredbe o finansiranju socialnega zavarovanja, da bi Zvezni zavod sam določil, koliko denarja naj gre v vsak sklad socialnega zavarovanja, s čimer bi o samoupravi z nekaterimi določbami osnutka uredbe o organizaciji zavodov, ki smo jih opisali, ne mogli več dosti govoriti. Smo za samoupravo in ta naj se širi! Od nje ne odstopimo niti koraka nazaj.

V. J.

Dvakrat poučna zadeva

Prejšnjega tajnika novomeškega sindikalnega sveta tovariša Murglja je Florijan Uhl, šef sekcije Uprave za ceste Novo mesto, tožil, da ga je na občnem zboru podružnice cestarjev v Črnomlju 9. novembra lani obrekoval in razžalil.

Okrajno sodišče v Metliki je Murglja spoznalo za krivega in ga kaznovalo z 2000 dinarji denarne kazni in s plačilom stroškov kazenskega postopka. Murgelj se je pritožil — Okrožno sodišče je sodbo razveljavilo, ker je Okrajno sodišče zaslišalo le eno pričo in še ta je bila le obremenilna, ter naročilo Okrajnemu sodišču, naj vso stvar še enkrat pretehta ter zasliši še druge priče, saj se kaj lahko zgodi, da nekdo stvar tako razume, drugi drugače.

No, pravda še vedno ni končana.

Za nas sta poučni zlasti dve stvari. Pustimo ob strani, ali je Murgelj res rekel kaj takega, zaradi česar bi ga lahko posadil na zatožno klop, ali ni. Na jasnem si moramo biti, da je sindikalni odbornik javni delavec in da se nikdar ne sme predati čustvom tako silno, da bi nekoga obkladal z nedostojnimi izrazi, pa najsi je še tak. To se ne spodobi, najmanj pa za sindikalnega odbornika. Vsako stvar — tudi grajo — mora povedati na dostojen način. In še na nekaj bi radi opozorili, kar se kaj pogostokrat dogodi. Sindikalni odbornik naj nikdar ne pripoveduje stvari, če jih ni prej preveril. Včasih se primeri, da navede kakšen primer, ki ga je nekje slišal, sam se pa ni prepričal, če se je res tako zgodilo. Potem se tak »primer« vleče s seje na sejo in ga ob vsaki priliki pogrevajo na vse mogoče načine tako, da lahko nastane po starem pregovoru slon iz muhe. Če potem primejo za besedo tistega, ki je napravil iz muhe slona, je ogenj v strehi in je kar prav, da dobi, kar mu gre. Pazil naj bi in preverjal in še enkrat preverjal, preden kaj reče. Saj trpi tudi ugled sindikalnega odbornika, če se na koncu izkaže, da to, kar je povedal, ne drži. To je prvi nauk.

Druga stvar pa je, kako pri nas nekateri pojmujejo demokracijo in zaščito državljanskih pravic. Uhl, ki noče biti »tovariš«, ker so ga »tovariši zaprli« in je za vsakega delavca le »gospod« in človek, ki pravi, da je tepec tisti, ki misli, da bodo sedaj delavci komandirali (govorili so namreč o delavskem samoupravljanju), in še človek, ki je dejal, da sedaj »ne bodo govorili samo komunisti, ampak tudi mi« (vse po izjavi Franca Turka), ki najde ob vsaki priliki pot na naše sodišče, ki naj brani njegovo čast. Seveda lahko po vseh predpisih toži za razžaljenje časti vsakogar, ki ga žali. Človeku se pa le upira, če sodi sodišče nekoga, ki v preveliki vnemi ni izbiral pravega izraza, ne da bi ocenilo vzroke, ki so ga k temu privedli. Murgelj je morda res prekoračil mero, vendar je hotel na javnem mestu, na občnem zboru podružnice, grajati družbeno škodljive pojave. To je njegova dolžnost kot sindikalnega odbornika. Se vam ne zdi nekoliko čudno, če bi sodišče tega ne upoštevalo? Sindikalnemu odborniku, če ga je res polomil, povejmo, da ga je, v prvi vrsti pa se bomo zanj zavzeli, da ga ne bi mogli napadati taki, proti katerim mora nastopiti po svoji vesti in prepričanju. Le za način gre!

V. J.

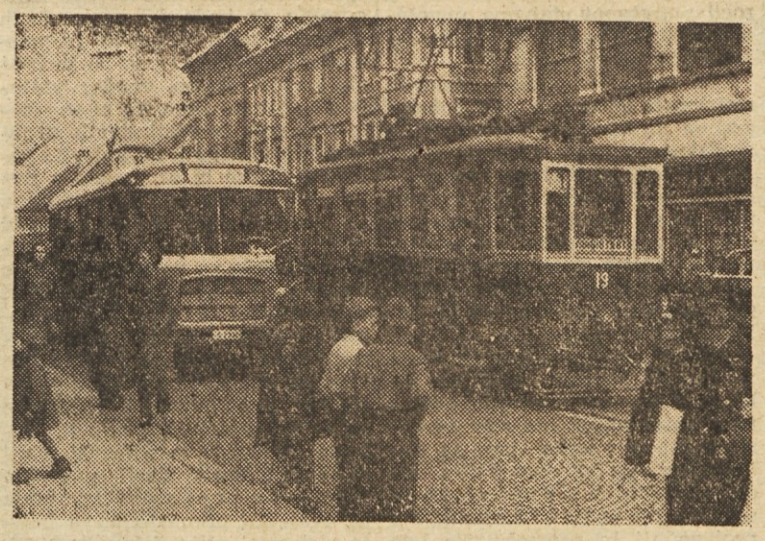

Konkurenta na različnih progah — toda oba skorajda prazna

---

okvir britansko-sovjetskih odnošajev. In vendar bi bilo Edenu hudo žal, če bi Bulganin in Hruščev odpovedala obisk. Hudo bi mu bilo žal, ker je nanj veliko gradil: svoj ugled, ugled Velike Britanije v svetu, napredek domačega gospodarstva itd. Obisk sovjetskih državnikov je konservativni Edenovi vladi zelo dobrodošel, saj bi z njim rada utrdila svoj negotovi položaj doma in v tujini. Zato lahko pričakujemo, da Angleži ne bodo več tako hladni, ko bodo sedeli z Rusi za isto mizo in ko bodo morali dokazati svojo pripravljenost za sporazum.

Angleška vlada se je v zadnjem letu znašla v zelo težavnem položaju. Nekateri govore o treh krizah: 1. kriza angleške zunanje politike, 2. kriza angleškega gospodarstva, 3. kriza angleške konservativne vladavine.

V zunanji politiki doživlja Anglija poraz za porazom. Umakniti se je morala iz Suega in Sudana, zadnji dogodki v Jordanu so občutno škodovali njenemu vplivu na Srednjem vzhodu, kjer ima tudi velike težave z ameriškimi petrolejskimi družbami in z rastočo arabsko nacionalno zavestjo, Ceylon ji je pokazal roge, s ciprsko »afero« izgublja ugled, njeni odnosi z Grčijo so hudo kritični. V zahodnem svetu jo je v zadnjem času zasenčila Francija, ki s svojo realno politiko sporazumevanja med Vzhodom in Zahodom ter upoštevanja pozitivnih sprememb, ki so se v minulem letu dogodile na svetu, pridobiva vedno večji ugled in potiska Anglijo v tretjerazredni položaj. Zato ni čudno, če iz Edenovih izjav v Spodnjem domu tako očitno veje želja, da bi odigral vlogo posredovalca med Vzhodom in Zahodom in s tem utrdil mednarodni ugled Velike Britanije.

Eden je v Spodnjem domu dejal, da bi rad nadaljeval razgovore s sovjetskimi državniki o vseh tistih problemih, o katerih so govorili na ženevski konferenci, torej o razorožitvi, kolektivni varnosti in združitvi Nemčije. Pri tem bi upoštevali nekatere spremembe, ki so nastale v novejšem času, predvsem glede razorožitve v zvezi s pismi Bulganin-Eisenhower ali v zvezi z delom Podkomisije za razorožitev OZN. Ni izključeno, da bi londonski razgovori prav glede razorožitve prispevali nekaj pozitivnega, zlasti če je res, da je Sovjetska zveza pripravljena še bolj približati svoje stališče zahodnim predlogom in s tem poudariti pomen londonskega sestanka. S tem pa bi se tudi ostala vprašanja (evropska varnost, Nemčija) premaknila z mrtve točke, saj je sedaj tudi Francija prepričana, da le razorožitev lahko utre pot reševanju evropskih in mednarodnih problemov.

Sovjetski in angleški državniki bodo najbrž govorili tudi o Indokini in skušali vskladiti nasprotne poglede na indokitajsko vprašanje. Bulganin in Hruščev bosta bržkone zahtevala, naj Zahod spoštuje določila o premirju, ki govore tudi o splošnih vietnamskih volitvah v juliju 1956, Eden pa se bo gotovo še vedno skušal skrivati za predlogom o »proučitvi splošnega položaja«, zakaj splošne volitve v Vietnamu mu ne dišijo, ker se boji, da bi Ho Ši Minhova zmaga omajala angleške pozicije v tem delu sveta.

Razgovarjali se bodo tudi o Daljnem vzhodu, o Formozi, kitajskem otočju in morebiti tudi o Koreji, o Kitajski, njeni trgovini in njenem predstavništvu v OZN, toda vsa ta vprašanja bodo skoro gotovo zasenčili problemi Srednjega vzhoda, ki Angliji provzroča največ skrbi. Srednji vzhod je dandanes eno izmed najbolj nemirnih področij na svetu in k temu so največ prispevali Angleži sami. Izraelsko-arabski spor ne bi bil tako oster in nevaren, če ne bi bilo Bagdadskega pakta, ki ga je ustanovila Velika Britanija, da bi z njim zavarovala svoje interese v tem delu sveta. Arabske dežele so sprejele ta pakt kot angleški poizkus, da bi oslabili in razdelili arabski svet, v katerem se vedno bolj krepijo nacionalne težnje. Bagdadski pakt pa je tudi naperjen proti Sovjetski zvezi in zato v Moskvi govore, da je agresiven in vojnohujskaški. Razširitev trgovskih in drugih stikov Sovjetske zveze z arabskimi deželami, ki nasprotujejo Bagdadskemu paktu, so v Londonu sprejeli kot sovjetsko vmešavanje v zadeve, v katere se Sovjetska zveza ne bi smela vmešavati. Angleške državnike pa tudi vedno bolj skrbi ameriško prodiranje na ta del sveta, zlasti ameriški pohlep po nafti. Zaradi vsega tega je Srednji vzhod postal žarišče nasprotij med velesilami, in zato je tudi povsem naravno, da bodo o njem razpravljali na sestanku v Londonu. Vprašanje je le, kako se bodo tega problema lotili. Tisti zahodni politiki, ki trezneje gledajo na mednarodni položaj, predlagajo, naj bi sklicali konferenco štirih velesil (torej tudi Sovjetske zveze), na kateri bi govorili le o Srednjem vzhodu, toda Edenova vlada take predloge odklanja, ker se boji, da bi sovjetsko sodelovanje na tej konferenci še bolj omajalo britanske pozicije v tem delu sveta. Nihče ne ve, s kakšnimi predlogi za rešitev problemov Srednjega vzhoda sta prišla v London Bulganin in Hruščev, prevladuje pa prepričanje, da se Sovjetska zveza ne bo odpovedala svoji politiki podpiranja arabskih nacionalnih teženj in da se ne bo pomirila z Bagdadskim paktom. Razprava o Srednjem vzhodu bo torej zelo živahna in, kdo ve, morda tudi uspešna.

Velika Britanija je v zadnjem letu zašla tudi v težaven gospodarski položaj, ki bi ga lahko opisali z nekaj besedami: velik uvoz, majhen izvoz. V preteklem letu se je njen zunanjetrgovinski primanjkljaj povečal na 862 milijonov funtov in je bil za 46 % večji kot 1954. leta. Zaradi zmanjšanja izvoza so se samo v minulem letu zmanjšale rezerve zlata in dolarjev za 642 milijonov dolarjev. V prvih devetih mesecih preteklega leta se je izvoz industrijskega blaga iz Velike Britanije povečal za 7 %, iz ZDA za 9 %, iz Zahodne Nemčije za 18 %, z Japonske pa za 27 %. Teh nekaj številk dovolj jasno prikazuje težavni položaj, v katerem se je znašlo angleško gospodarstvo. Edenova vlada skuša rešiti gospodarske težave z ukrepi, ki zmanjšujejo življenjsko raven angleškega proletariata in s tem ustvarjajo nezadovoljstvo, ki se konservativcem lahko bridko maščuje. Za angleško gospodarstvo pa je najboljše zdravilo — povečanje izvoza, izvoz na Vzhod. Sovjetska zveza, Kitajska in vzhodnoevropske države bi lahko kupile ogromno angleškega blaga. Angleški trgovci pa nikakor ne morejo preplezati »železne zavese«. Angleži še vedno ne smejo prodajati Vzhodu mnogih stvari, zlasti tistih, ki jih Vzhod najnujneje potrebuje. Še se čutijo posledice hladne vojne. Čeprav se je angleški izvoz v Sovjetsko zvezo v zadnjem letu močno dvignil, vendar je še vedno precej manjši, kot je bil 1937. leta. Sovjetska vlada je že večkrat predlagala, naj bi Angleži odpravili omejitve, ki so plod hladne vojne, toda angleška vlada se tega doslej ni lotila, ker se ni hotela spreti z Washingtonom. Angleški ekonomisti pa vedno bolj odločno zahtevajo, naj vlada ne podpira dvomljivega ameriškega gospodarskega pritiska na socialistične države, kajti omejitve v angleškem izvozu le škodujejo angleškemu gospodarstvu. Rusi so na primer leta 1954 izjavili, da bi lahko v dveh letih kupili za 400 milijonov funtov šterlingov angleškega blaga, Angleži pa niso izkoristili te ogromne možnosti. V Londonu upajo, da so težave, v katere je zašlo angleško gospodarstvo, spametovale konservativno vlado in da bo Eden odgovoril na sovjetske trgovinske ponudbe z odpravo vseh omejitev v angleški trgovini z Vzhodom. Desničarski krogi, ki so spočetka ostro napadali Sovjetsko zvezo in zahtevali, naj vlada odpove obisk sovjetskih državnikov, so pred nedavnim nekoliko ublažiti svoja protisovjetska stališča, ker upajo, da jim bo londonsko srečanje vsaj gospodarsko koristilo.

Ob koncu naj še omenim Edenove želje, da bi z obiskom Bulganina in Hruščeva utrdil svoje pozicije v vladi in konservativni stranki. Ne mine dan, da v angleških listih ne bi grajali Edenove neodločnosti, nesposobnosti itd. Neki angleški konservativni list je na primer pred dnevi zapisal: »Z vrhov, na katerih je bila vlada po splošnih volitvah v maju, jo je Eden porinil navzdol. Danes le redki še pričakujejo, da bo vlada nekaj sklenila. Pri zajtrku listajo po časopisih in prepričani so, da bodo lahko le brali, kako se na Cipru še vedno dogajajo incidenti in kako je vlada v zadnjem trenutku ugotovila, da ne more prepovedati — penicilina ali streptomicina, ker za kaj takega nima pravice.« Takšnih in podobnih napadov je veliko. Eden upa, da se bo s sovjetskim obiskom povzpel precej visoko, da bo postal državnik »velikega kalibra« in s tem tudi utrdil svoje pozicije v vladi in konservativni stranki.

Zaradi vsega tega so angleški državniki kljub svoji rezerviranosti vendarle veseli, da sta jih obiskala Bulganin in Hruščev.

* * *

Londonskega srečanja pa seveda ne moremo ločiti od splošnega mednarodnega položaja, ki je vedno bolj ugoden za sporazumevanje o najvažnejših svetovnih problemih in ki ustvarja pogoje za hitrejši tempo pomirjevanja. Na to srečanje bodo prav gotovo vplivali tudi zadnji dogodki v Sovjetski zvezi, ki so okrepili mednarodni ugled sovjetskega vodstva, nanj bo vplivala »nova smer« na Zahodu, ki se je zaenkrat najmočneje uveljavila v Franciji, uveljavlja pa se tudi v Italiji in drugih zahodnih državah. Obisk sovjetskih državnikov v Veliki Britaniji je eden izmed dogodkov, ki krepi protiblokovske in miroljubne sile vsega sveta, dogodkov, ki rušijo staro in preživelo ter grade novo. V tem je zgodovinska pomembnost londonskega srečanja.

OB ZVEZNEM DRUŽBENEM PLANU IN PREDLOGU DRUŽBENEGA PLANA LR SLOVENIJE ZA LETO 1956

Stalna rast storilnosti

eden od temeljev nove smeri v ekonomski politiki

(Nadaljevanje s 1. strani)

jih ali manjših delovnih veščin itd. Zavoljo pospešene industrializacije je našlo v industriji in gradbeništvu, rudarstvu in drugem zaposlitev sto in sto tisočev novih delavcev in uslužbencev. Ti so večidel s podeželja in seveda niso imeli in še nimajo potrebnih strokovnih veščin in zato je tudi njihova storilnost nizka, neprimerno nižja od delavcev, ki so že desetletja zaposleni v industriji. Tudi neustaljenost trga, nenehno povpraševanje po najrazličnejšem blagu je po svoje vplivalo na storilnost in je izpodbujalo.

Sedanje razmere na trgu so pogostokrat hudo pačile pojem donosnosti. Marsikje so povečevali donosnost podjetja z zviševanjem cen, ker trg ni preprečeval teh pojavov, temveč jih je nasprotno še vzpodbujal, ne malokje pa so donosnost povečevali z znižanjem proizvodnih stroškov in dvigom storilnosti. V marsikaterem podjetju se jim je zdelo donosneje, če so zaposlili več nekvalificiranih delavcev, namesto da bi mehanizirali notranji transport ali druga dela, ali pa so zaposlili pri posameznih delavcih manj kvalificiranega, sodobno šolanega osebja, kot pa bi ga morali. Toda če bi v izračunih podjetij računali tudi prispevke za socialno zavarovanje, in sicer za tiste delavce, katerih storilnost je nizka, izdatke za komunalni promet, stanovanja itd., skratka vse tiste nevidne stroške, ki trenutno res ne bremene računov podjetij, nič manj pa ne bremene računov družbene skupnosti, ker zmanjšujejo narodni dohodek in vplivajo na znižanje povprečne življenjske ravni, bi bili ti »rentabilni računi« precej drugačni.

Kupna moč je naraščala in vznemirjala trg

Nenehno zaposlovanje novih in novih delavcev je že tako neustaljene razmere na trgu še poslabševalo. Iz povečane zaposlenosti so se oblikovale nove in nove kategorije potrošnikov, ki so pritiskali na trg in kupovali predvsem hrano in industrijsko potrošno blago. Denarni dohodki prebivalstva so v zadnjih letih precej narasli in v dobršni meri so narasli prav zavoljo naraščanja plačnih skladov. Leta 1952 je bilo na primer izplačano na račun plač v vsej državi 210 milijard dinarjev, leta 1953 224,3 milijarde dinarjev, leta 1954 267.8 milijard, lani pa 316.6 milijard dinarjev.

Kakor koli so te spremembe v strukturi prebivalstva pozitivne za povojni razvoj, saj smo s tem začeli razbremenjevati kmetijstvo in dvigati vse gospodarstvo na višjo raven, so vendarle tudi rodile določene škodljive posledice. Zaposlenost je hitreje rasla od rasti materialne proizvodnje in nacionalnega dohodka. Vtem ko je obseg industrijske proizvodnje narastel za 142%, se je število zaposlenih v industriji povečalo za 158%. Podobna razmerja glede rasti proizvodnje in števila zaposlenih je moč zaslediti tudi v gradbeništvu in še nekaterih drugih gospodarskih panogah. To pa nas opozarja na ekstenziven (razsežen) razvoj teh panog in na relativno nizko storilnost dela v teh panogah. Prehod delavcev z vasi v nekmetijsko dejavnost je znatno povečeval skupno kupno moč. Delavec, ki se je zaposlil v industriji, je imel takoj večje zahteve. Pri omejeni proizvodnji predmetov osebne potrošnje in ob dokajšnjem pomanjkanju kmetijskih proizvodov je ta nova kupna moč izzvala neustaljenost tržišča in povzročala zmedo v notranjih ekonomskih odnosih, posebno na področju razdelitve med mestnim in vaškim prebivalstvom.

Tovariš Svetozar Vukmanovič-Tempo je na zadnjem zasedanju opozoril na izreden pomen povečanja delovne storilnosti, na škodljivost dosedanjih neskladnosti in s čim bi lahko pospešili rast delovne storilnosti. Dejal je tole:

»Splošen pomen povečanja delovne storilnosti za gospodarstvo je dobro znan. Ko se ukvarjamo s to temo v sklopu naše gospodarske politike za letošnje leto, je potrebno poudariti, da se pomen delovne storilnosti danes konkretno kaže v našem gospodarstvu. Gre za to, da je bilo nezadostno razvijanje delovne storilnosti bistveni element med činitelji, ki so dovedli do neurejenosti trga in počasnega dviganja življenjskega standarda delavcev in uslužbencev.

Za letos je v načrtu zmanjšanje investicijske graditve. Prav tako so v načrtu tudi omejitve drugih družbenih izdatkov. To je neobhoden element, da se ustvarijo pogoji za postopno stabilizacijo trga. Veliko povečanje zaposlenosti je treba letos preprečiti in gibanje plačnega sklada dovesti v sklad z našimi materialnimi možnostmi.

Trajna ureditev trga in zagotovitev povečanja življenjskega standarda delavcev in uslužbencev pa ni v omejevanju obsega investicij. Trajna rešitev je v zagotovitvi stalnega povečanja delovne storilnosti in kmetijske proizvodnje, da bi proizvodnja blaga za široko potrošnjo spremljala obenem gibanje plačnega sklada delavcev in uslužbencev.

V tem smislu se povečanje delovne storilnosti pojavlja kot glavni pogoj za odstranjevanje težav na trgu in zboljšanje življenjskega standarda delavcev in uslužbencev, kakor je tudi konsolidiranje trga splošen pogoj, da bodo prizadevanja za povečanje delovne storilnosti prišla popolneje do izraza. Brez stalnega povečanja delovne storilnosti bi bilo nemogoče rešiti osnovni problem našega razvoja: nasprotje med nujnostjo intenzivnejše investicijske graditve, ki jo še vedno zahteva nizka stopnja razvitosti naših proizvajalnih sil, in med potrebami stalnega povečevanja življenjskega standarda delavcev in uslužbencev.

Za večji napredek delovne storilnosti letos je nujno potrebno, da se uporaba investicijskih sredstev podjetij, odborov in republik bolj usmeri na racionalizacijo in rekonstrukcije, s katerimi bi se ob odstranjevanju ozkih grl v proizvodnji, uvajanjem racionalnejših procesov zelo naglo in relativno z majhnimi sredstvi povečala proizvodnja in delovna storilnost.

Eden izmed pogojev za to je v dajanju deviznih sredstev, tako za redno oskrbovanje podjetij s surovinami, gorivom in rezervnimi deli kakor tudi za nabavo opreme za zamenjavo, racionalizacije in rekonstrukcije in za uvajanje večje mehanizacije v proizvodnji in prometu. To leto se razlikuje od prejšnjih prav v tem, da so dani ugodnejši pogoji in večje možnosti v tem pogledu.

Na ta način imamo letos ugodnejše materialne pogoje za povečanje delovne storilnosti. Razen teh pa so tudi druge ovire za povečanje delovne storilnosti.

Plačni sistem, ki je bil uveden lani, nudi podlago za pravilno nagrajevanje delavcev in uslužbencev, toda potrebno je odstraniti iz njega določene slabosti in ga dosledno izvajati. V plačnem sistemu še vedno niso prišli dovolj do izraza elementi materialne stimulacije in materialne možnosti za vsako delovno mesto, zlasti za delo v podjetjih, od katerega je odvisna pravilna organizacija in vsklajen razvoj poslov...«

Z družbenim planom LR Slovenije za leto 1955 je bilo predvideno, da bo produktivnost porasla za 6%, računajoč, da bo na to vplival nov plačni sistem. Toda podatki med proizvodnjo in zaposlenostjo kažejo, da je produktivnost v resnici porasla samo za 2.5% in torej omenjena predvidevanja nismo uresničili. Glavni razlog, da ni bila dosežena večja produktivnost dela, je predvsem v nesorazmernem porastu vključevanja delavcev v odnosu do porasta proizvodnje. V letu 1954 se je povečalo število zaposlenih v industriji in rudarstvu LRS za 11.202, v teku 1955 leta pa v povprečju za novih 13.715 zaposlenih.

Predlog družbenega plana LR Slovenije o ukrepih za rast storilnosti

Prav zato tudi predlog družbenega plana LR Slovenije za letošnje leto opozarja na realno zaposlovanje novih delovnih moči in opozarja še na vrsto drugih činiteljev, ki naj vplivajo na hitrejšo rast delovne storilnosti. V predlogu družbenega plana LR Slovenije za letošnje leto je med drugim rečeno tole:

»Analize za leto 1956 kažejo, da je v nekaterih strokah in podjetjih potrebno povečati število zaposlenih v zvezi s povečano proizvodnjo, kot na primer v rudniku lignita Velenje ali v novih termoelektrarnah in drugod, kjer odpirajo nova delovna mesta. Če upoštevamo, da se bo sprejemanje novih delovnih moči omejilo, da bodo del nepotrebnih delovnih moči odpustili in preusmerili drugam in se bo ta proces izvajal stalno, vendar postopoma, potem vemo, da bi se smelo v l. 1956 povečati število zaposlenih v industriji za največ okoli 3000. Tako bi se povečalo število zaposlenih za 2%, skupna proizvodnja pa za 7%, kar bi vplivalo na povečanje produktivnosti dela za približno 5%. To pa je eden od temeljev nove smeri v ekonomski politiki. V LR Sloveniji bi povečana produktivnost morala priti v prihodnjem letu do izraza predvsem v industrijski proizvodnji, ker obstoje za to vsi objektivni pogoji. Delovni kolektivi in delavski sveti se morajo boriti zlasti za realne norme, za pravilnejše izvajanje in uvajanje premiranja, za boljšo sistematizacijo delovnih mest, za smotrno zaposlitev strokovnih vodij, za disciplino pri delu in tehnoloških postopkih, za smotrne rekonstrukcije in odstranjevanje grl, in to iz lastnih sredstev podjetij in razpoložljive amortizacije, za čim širšo kooperacijo z domačimi in inozemskimi podjetji in za pravilno komercialno poslovanje.«

Pomenili smo se torej o pomenu delovne storilnosti, o vzrokih in posledicah, ki so rodile dosedanje neskladnosti in našteli smo pobude, izrečene ob sprejemanju zveznega družbenega plana in pobude, zapisane v predlogu družbenega plana LR Slovenije za leto 1956, ki naj pospešijo rast delovne storilnosti, rast proizvodnje in s tem v zvezi rast življenjske ravni delovnih ljudi. Prizadevajmo si ta napotila kar najdosledneje uresničevati, kajti le tedaj bomo dosegli v resnici to, kar predvidevamo.

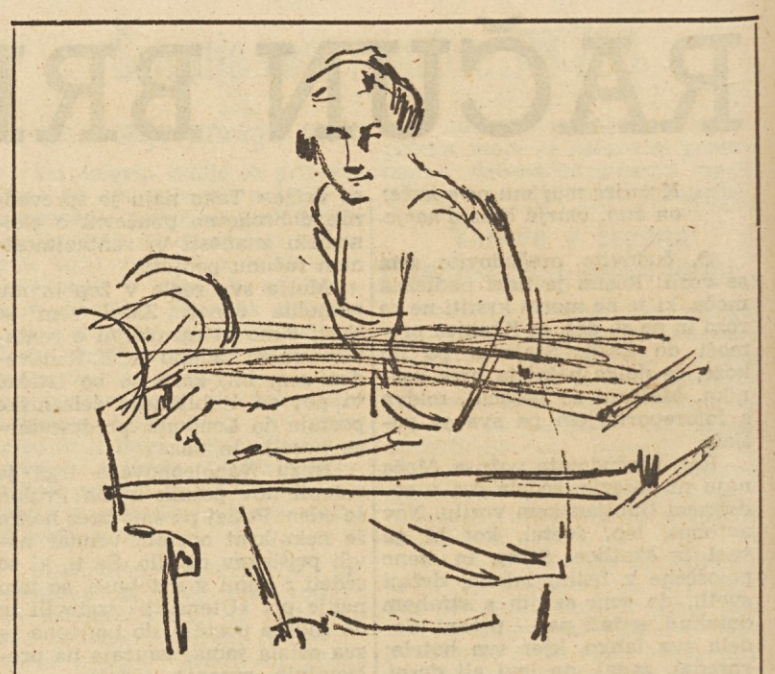

Marjanca Jemec: V tkalnici

NEKAJ BESED O PRESKRBI LJUBLJANE Z MLEKOM

Nepotreben eksperiment

V začetku aprila so bili ljubljanski potrošniki presenečeni. Ni bila to aprilska šala niti ni začela poslovati kuhinja za pripravljanje hrane za na dom ali kaka druga koristna uslužnostna ustanova. Ne, zgodilo se je nekaj drugega. Ljubljansko podjetje za razdeljevanje mleka je kar čez noč spremenilo čas prodaje mleka. Namesto zjutraj — popoldan. Potrošniki so zmajevali z glavo: ali res nihče ne upošteva naših želja in potreb. Najbolj so bile prizadete zaposlene žene in nič manj gospodinje, ki v jutranjih urah nakupijo vse potrebno za dom na trgu ali v trgovini in spotoma vzamejo tudi mleko. Razburjenje je bilo zares upravičeno. Še preden pa smo utegniti javno grajati tiste, ki menijo, da ni treba upoštevati želja in potreb potrošnika, so ti že uvedli prodajo mleka zopet po starem. Pri vsem tem pa se nam vsiljuje misel, da je ravnanje »Ljubljanskih mlekarn« podobno poizkusom, ki jih vrše na živalcah, le da so te poizkusne živalce bile v tem primeru kar ljubljanski potrošniki.

POGLEJMO, KAKO JE PRIŠLO DO TEGA

Kolektiv podjetja »Ljubljanske mlekarne« je »odločil«, da spremeni čas prodaje mleka. Prej pa je prosil Trgovinsko zbornico za mnenje in ji v ta namen poslal vlogo, v kateri je povedal, da bi to storili zaradi tehničnih in ekonomskih razmer. V jutranjih urah zbrano mleko bi namreč že v popoldanskih urah lahko razdelili potrošnikom, medtem ko je mleko doslej prišlo do potrošnika šele drugi dan. S tem bi bilo potrošnikom zagotovljeno boljše mleko. Na osnovi tega so predlagali nov obratovalni čas, katerega so Ljubljančani občutili petnajst dni.

Trgovinska zbornica jim je odgovorila, da naj vlogo dopolnijo z obširnejšo utemeljitvijo, tako v finančnem kakor tudi v strokovnem pogledu. Priložijo naj tudi mnenje družbenih organizacij in Sanitarne inšpekcije.

Podjetje je nato dalo zbornici naslednjo obrazložitev: »Mleko mora priti v najkrajšem času od proizvajalca do potrošnika. Popoldanska delitev mleka skrajša ta čas za približno 15 ur. Podjetje pa prihrani s tem na stroških za vskladiščenje in nočno hlajenje mleka. Delo z mlekarsko embalažo (razkladanje in nakladanje) povzroča ropot ter tako v zgodnjih jutranjih urah vzbuja negodovanje prebivalstva. Ob jutranji delitvi so pred prodajalnami dolge vrste čakajočih, ki jih največkrat ne povzroča pomanjkanje mleka, temveč kratek čas (od pol 6. do pol 7. ure), ki ga imajo na razpolago zaposleni potrošniki pred odhodom na delo.

V FINANČNEM POGLEDU BI PRIHRANILI 300.000 DINARJEV

Obrazložitev je vsekakor tehtna in zato so na seji Odbora za organizacijo tržišča pri Trgovinski zbornici spet razpravljali o predlogu. In poglejmo si, kakšna so bila mnenja na tej razpravi.

Zastopnica Društva za napredek gospodinjstva je povedala, da bi bilo potrebno po tej novi delitvi mleko dvakrat kuhati. Popoldan, ko ga prineso iz mlekarne in zjutraj pred uporabo. Zato je vprašanje, koliko bi bili pri tem na boljšem! Po drugi strani je tudi bolje, če se mleko hrani v mlekarni, ki ima za to urejene prostore, kakor doma, kjer mnogokrat nimajo niti primernih shramb in je nevarnost okvare mleka znatno večja.

Drugi so spet predlagali, da naj bi zbirali mleko zjutraj in zvečer. Na ta način bi prišli potrošniki zjutraj in popoldan do svežega mleka.

Sklep in mnenje Odbora za organizacijo tržišča pa je bil naslednji:

Z obratovanjem nove mlekarne naj podjetje začne dostavljati mleko na dom (kakor v Zagrebu in drugih večjih mestih). V tem času je treba pripraviti vso embalažo, prevozna sredstva in načrt za razdeljevanje mleka.

Dokler ne bo podjetje dostavljalo mleka na dom, pa naj posluje vsak dan od pol 6. do 9. in popoldan od 16. do 20. ure. V poslovalnicah, kjer so honorarne moči, naj delijo mleko vsak dan od pol 6. do pol 8. in popoldan od 16. do 18. ure. Ob nedeljak od pol 6. do 9. ure.

Iz navedenega vidimo, kakšno je bilo mnenje Odbora za organizacijo tržišča, ki je tudi predlagal, da naj izvedejo med potrošniki anketo in naj se šele potem odločijo.

Toda kljub temu so odgovorni tovariši Ljubljanskih mlekarn odločili drugače, češ: »Poizkusili bomo. Če se bo obneslo, prav, če ne, bomo šli nazaj na staro.« Pa se ni obneslo. Pri tem »poizkusu« pa so povzročili dokaj nepotrebne nejevolje.

Ali bi ne kazalo v bodoče prenehati s takimi eksperimenti in raje razmišljati več o tem, kako v okviru danih možnosti ustreči potrošnikom.

Janko S.

Zagorski rudarji bodo povečali storilnost

Zagorski rudnik rjavega premoga bo v prihodnjih letih znatno povečal storilnost. Letos mislijo nakopati 570.000 ton premoga ali dnevno 1865 ton. Drugo leto bodo nakopali 600.000 ton. Leta 1959 pa bo proizvodnja že znašala 770.000 ton.

Mehanizirali bodo nekatere rudniške obrate, zlasti pa jame. Mislijo tudi na gradnjo nove separacije ter so že zaprosili za denarni kredit.

Bogata nahajališča zlatih, svinčevih in cinkovih rud

Pri rudniku Leca, jablaniški okraj v Srbiji, kjer kopljejo zlate, svinčene in cinkove rude so odkrili nova bogata nahajališča omenjenih rud. Predvojne rezerve so cenili na okrog 450 tisoč ton. S poznejšimi odkritji novih nahajališč pa so se rezerve zvišale na več kot milijon ton.

EKONOMSKI SLOVAR

Anuiteta je znesek, ki ga v določenih časovnih razdobjih odplačujemo kot obrok dolgoročnih posojil. Sestavljen je iz odplačila samega posojila in obresti na ostanek dolga. Ker se višina dolga znižuje z vplačilom vsake anuitete, so tudi obresti v vsaki nadaljnji anuiteti vse manjše. Če bi vse anuitete enega posojila vsebovale enak znesek odplačila dolga, bi se anuiteta neprestano zmanjševala. To pa bi hudo obremenilo dolžnika pri vplačilih prvih anuitet. Da bi to preprečili, dolgoročna posojila navadno odplačujemo v enakih anuitetah, ki so izračunane po sestavljenem obrestnem računu. Prva anuiteta vsebuje manjše odplačilo dolga, ker so obresti visoke, s poznejšimi anuitetami pa odplačujemo vse več in več dolga.

Anuitete so navadno letne ali polletne, lahko pa so tudi dogovorjene za daljše časovno razdobje. Višina anuitete je odvisna od tega, kdaj moramo posojilo odplačati, števila anuitet, ki jih je treba plačati, in obrestne stopnje.

PREMIJSKI SISTEM

ALI JE PREMIJSKI SISTEM V VAŠEM PODJETJU DOBER?

4. OD ČESA JE ODVISNA V VAŠEM PODJETJU VIŠINA PREMIJE

Višina premije mora biti odvisna od doseženega uspeha dela oziroma od njegovega finančnega ekvivalenta. To je osnovna zahteva premiranja. Odvisnost premije od uspehov oziroma njihovih finančnih ekvivalentov moramo točno določiti v premijskem pravilniku. To odvisnost in povezavo premij in premijskih osnov izrazimo navadno s številčnimi lestvicami. Odvisnost premij od premijskih osnov lahko prikažemo tudi grafično s pomočjo diagramov, kjer je zapisano, kakšna naj bo premija za določeni prirodni ali finančni uspeh podjetja.

Za sestavo premijske lestvice je važno, da določimo centralno točko — izhodišče — premiranja, ki predstavlja navadni predvideni uspeh dela. Ker premijski upravičenec za normalni uspeh ni upravičen prejeti premije, moramo premijsko lestvico sestavljati tako, da je izhodišče premiranja normalni uspeh, ki je povezan z 0 (nič) premije. Od tega izhodišča pa premijska lestvica poteka v pozitivno in negativno smer. Primer:

Premijska osnova	Premije
manjši uspeh dela od navadnega	negativna premija
Izhodišče: navadni uspeh dela	0 premije
Večji uspeh dela od navadnega	(pozitivna) premija

Tehnično in metodološko lahko premija narašča (v pozitivno in negativno smer) proporcionalno, progresivno ali v kakem drugem funkcionalnem razmerju.

a) neposredno z uspehom dela (primer za proporcionalno razmerje): 93 % doseganje kakovosti (oziroma 7 % škarta) — 1000 dinarjev negativne premije, 94 % doseganja kakovosti — 500 dinarjev negativne premije, 95 % doseganja kakovosti (navadni uspeh dela) — 0 dinarjev, 96 % doseganja kakovosti — 500 dinarjev premije, 97 % doseganja kakovosti — 1000 dinarjev premije itd.;

b) z odstopanjem od navadnega uspeha dela (primer za proporcionalno razmerje: 98 % izpolnitev plana — 1000 dinarjev negativne premije, 99 % izpolnitev plana — 500 dinarjev negativne premije, 100 % izpolnitev plana (normalni rezultat dela) — 0 dinarjev, 101 % izpolnitev plana — 500 dinarjev premije, 102 % izpolnitev plana — 1000 dinarjev premije itd.;

c) z odstopanjem od normalnega, predvidenega finančnega rezultata (primer: določeni odstotek premije od prihrankov).

Pri subjektivnem ocenjevanju ni te potrebne odvisnosti med premijo in premijsko osnovo (rezultatom dela), bodisi da subjektivno ocenimo določeni rezultat dela, bodisi da subjektivno določujemo nagrado za sicer objektivno ugotovljeni rezultat dela. Nujno odvisnost med rezultatom dela in višino premije tudi krši omejevanje višine premije z višino plače po tarifni postavki. Nepravilna je na primer določba Pravilnika o premijah podjetja »Impol« v Slovenski Bistrici, ki določa, da je višina premije za predložene racionalizacije odvisna od vrednosti oziroma učinka racionalizacije, vendar praviloma ne more biti večja od dvakratne mesečne plače predlagatelja. Glede na to določbo bi delavec z mesečno plačo 10.000 dinarjev lahko prejel za milijonski finančni učinek njegove racionalizacije največ 20.000 dinarjev, nekdo drugi z mesečno plačo 20.000 dinarjev pa za enako racionalizacijo 40.000 dinarjev premije. Nesmiselno, nepravično in nevzpodbudno je torej povezovati višino premije s tarifno postavko.

Pri ugotavljanju odvisnosti premije od premijske osnove ni važna samo formalna odvisnost višine premije od premijske osnove po določeni lestvici. Še bolj važno je, da so višine raznih premij v pravem razmerju s koristmi, ki jih ima podjetje od večjih in izboljšanih uspehov dela in ki so premijska osnova. Višine premij morajo na vsak način vpoštevati finančni učinek posameznega povečanja in izboljšanja rezultata dela in delež tega finančnega uspeha v celokupnem finančnem uspehu dela.

Pri objektivnem ugotavljanju posameznih doseženih uspehov ni dovolj ugotavljati samo doseženi rezultat dela v naturalnih pokazateljih, ampak je treba tudi analizirati in ugotoviti njegov ekonomski pomen in vrednost, to se pravi — izraziti ga finančno (denarno). Pravi vrednostni izraz posameznih rezultatov dela nam kaže novo ustvarjena vrednost, ki izvira iz teh rezultatov.

Bruto vrednost nam ne prikaže pravilno ekonomski pomen doseženih uspehov, ker nam bruto vrednost ničesar ne pove o stroških proizvodnje in poslovanja. Prav lahko se zgodi, da narašča tudi bruto vrednost proizvodnje, vendar stroški proizvodnje rastejo v večji meri kot bruto vrednost, tako da se novo ustvarjena vrednost zmanjšuje in je ves finančni učinek izboljšave negativen. Takih izboljšanih rezultatov dela, ki imajo negativen ekonomski pomen, seveda ne bomo premirali. Vodstvo podjetja se mora zavedati, da ni naš smoter doseči čimvečjo bruto vrednost, temveč doseči čimvečjo novo ustvarjeno vrednost. Tehnični in organizacijski napredek je torej koristen samo, če povečuje novo ustvarjeno vrednost.

Zaradi tega bomo premirali v večji meri tiste uspehe v proizvodnji in pri poslovanju, ki pomenijo za podjetje večje povečanje novo ustvarjene vrednosti. V nekaterih podjetjih potrošijo večino sredstev za premije za nagrajevanje uspehov, ki le malo koristijo podjetju oziroma le malo prispevajo k povečanju finančnega učinka podjetja k povečanju novo ustvarjene vrednosti (pri izključevanju tržnih in plansko-administrativnih vplivov, k zmanjšanju lastne cene proizvodnje). Takšno ravnanje tedaj podjetju ne prinaša zaželene koristi. Zato moramo ugotoviti pravilne odnose med premijami in uspehi dela, ki sestavljajo premijske osnove. Te pa dosežemo le ob skrbni razčlenitvi posameznih predvidenih možnih uspehov in njihovih finančnih učinkov ter že realno predvidevamo njihov delež v celotnem uspehu podjetja.

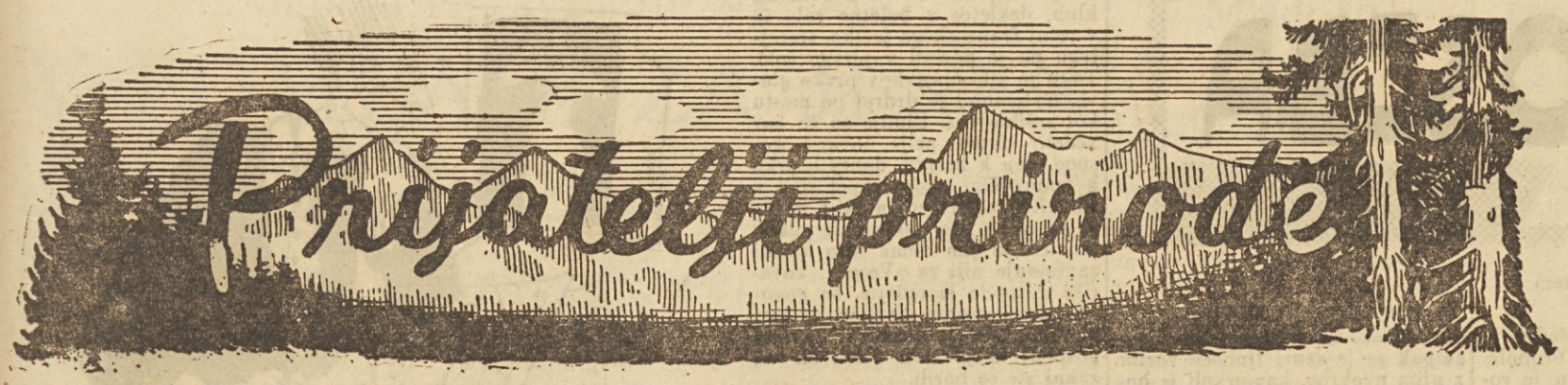

NAŠA STVAR NAPREDUJE

Pretekli teden so se na vabilo celjskega občinskega sindikalnega sveta zbrali zastopniki podružnic, da bi se podrobneje pogovorili o društvih prijateljev prirode.

Zastopnik republiškega iniciativnega odbora je na kratko povedal namen društev, ki naj skrbe za pametno izkoriščanje prostega časa v naravi, kar je zelo važno za delovnega človeka. Sicer pa ni to nič novega, vsaj za nekatere podružnice, ker so nekateri delovni kolektivi taka društva že ustanovili. Imajo ga že pri Zavodu za socialno zavarovanje, »Mesnini« in »Aureji«. Pa tudi v celjski tiskarni je že lani obstajalo to »ilegalno« društvo.

Sedaj bodo za nadaljnji razvoj in delo društva prijateljev prirode skrbeli tudi v občinskem merilu. Na tem sestanku so namreč ustanovili iniciativni odbor DPP pri celjskem občinskem sindikalnem svetu. V njem so tovarišice Kristina Dobrišek iz »Aureje«, Pavla Zupanc iz »Mesnin« in Anica Rakun iz Zavoda za socialno zavarovanje. Poleg teh so še tovariši Matija Marinček iz cinkarne, Franc Kranjc iz »Metke« ter strokovni učitelj Rudi Macarol.

Celjskim prijateljem prirode želimo mnogo uspehov.

Da, tudi Ljubljana ne zaostaja. Pretekli teden se je že sestal iniciativni odbor društev prijateljev prirode pri občinskem sindikalnem svetu Center. Člani iniciativnega odbora so si razdelili nekatere kolektive, kjer naj bi vzbudili zanimanje za ustanovitev društva. Za zdaj so dali pobudo za ustanovitev društev pri kolektivih PTT, trgovskih podružnicah, DOZ, sodišča, socialnega zavarovanja, Centralnega higienskega zavoda itd.

Razgovarjali so se tudi o tem, kaj naj bi iniciativni odbor sam napravil za propagando društev prijateljev prirode. Dogovorili so se, da bodo organizirali razne izlete. Tako bodo že v prvi polovici maja organizirali kolesarski izlet na Turjak, ki je znan iz narodnoosvobodilnih bojev. Iniciativni odbor bo zbral tudi podatke, koliko kamionov, ki imajo dovoljenje za prevoz ljudi, bi bilo ob nedeljah na razpolago za izlete. Tak prevoz bi bil verjetno zelo poceni. Seveda pa razmišljajo tudi o avtobusnih in peš izletih v bližnjo ljubljansko okolico.

Prvega maja bo kot vsako leto tradicionalno smučarsko prvenstvo na Okrešlju — Slika je bila posneta na lanskih tekmah

Ali ni prijeten takle spomladanski sprehod v gore?

PRVI MAJ V ZASAVJU

Pripravljalni odbori zasavskih občinskih sindikalnih svetov so te dni izdelali podrobne programe prvomajskih proslav. Vse kaže, da bodo tudi letošnja praznovanja bogata in kar je najvažnejše: množična.

Prireditelji so letos poudarili, naj bodo vse prireditve kakovostno na višini in naj sekcije Svobod skušajo naštudirati samo izrazito delavske igre in pesmi. Najbolj važno pa je končno to, da bodo vse prireditve v Zasavju že v dneh pred prvim majem in da so prvomajski prazniki namenjeni resničnemu oddihu delovnih ljudi. Še več: občinski sindikalni sveti so sklenili, naj bodo prvomajski prazniki namenjeni propagandi za ustanavljanje društev prijateljev prirode. Zato so posamezne sindikalne podružnice sklenile, da bodo organizirale s člani izlete na znane zasavske vrhove.

V Trbovljah bodo praznovanje začeli že 25. aprila z nastopom pevskih zborov v svojih društvih. Naslednje dni bo več sindikalnih, športnih in telesnovzgojnih tekmovanj, občinski sindikalni svet pa je pripravil za zmagovalce lepa praktična darila.

Dan pred delavskim praznikom bo velik sprevod do Trga revolucije, kjer bodo delovni ljudje in zastopniki posameznih organizacij položili vence pred spomenik, združeni pevski zbori ondotnih društev pa bodo priredili delavski koncert. 1. in 2. maja pa bodo Trboveljčani odhiteli na zasavske planinske postojanke.

V Zagorju bo na večer pred praznikom na letnem telovadišču slavnostna akademija, kjer bodo verjetno nastopili združeni pevski zbori obeh Svobod. Ker v Zagorju nočejo opustiti tradicionalnega prvomajskega sprevoda, bo zato v dopoldanskih urah na dan prvega maja množičen sprevod iz Lok do letnega telovadišča, kjer bodo med drugim gasilci rudnika razvili svojo zastavo. V sprevodu bo prvič sodelovala nedavno ustanovljena mladinska godba na pihala.

Tudi v Hrastniku se vneto pripravljajo na praznovanje praznika. Prireditve bodo v dneh pred prvim majem, na sam praznik pa bodo delovni ljudje odšli na zasavske vrhove. -M-

ŽELEZNIČARJI SO RAZPRAVLJALI O USTANAVLJANJU DRUŠTEV PRIJATELJEV PRIRODE

Republiški odbor sindikata železničarjev Slovenije je pred nedavnim sklical okrajne konference, na katerih so se pomenili o volitvah delavskih svetov, o proslavi Dneva železničarjev in tudi o ustanavljanju društev prijateljev prirode.

Ljubljanski železničarji imajo svoje Planinsko društvo. Njihovo turistično delovanje pa je širše. Zlasti skrbe za letovanje članov kolektivov in svojcev. Vsako leto prebije dopust 2350 ljudi v Rovinju, kakšnih 250 pa v njihovem počitniškem domu na Kisovcu. Pozabili niso tudi na industrijsko šolo, v kateri je okrog 250 učencev in prirejajo zanje vsako leto letovanje ob morju.

Delavski svet ŽTP je določil letos milijon dinarjev za letovanje in izlete ter s tem omogočil plodno delovanje bodočim društvom prijateljev prirode.

Dom na Mežaklji, ki so ga zgradili jeseniški plavžarji. Danes je že dograjen

KAJ MORAŠ VEDETI

o kolektivnih potovanjih z rednimi vlaki na sindikalno objavo

Kot vemo, imajo člani sindikata, kadar jih potuje najmanj 5 skupaj, pravico na polovično vožnjo z vsemi rednimi vlaki. Isto ugodnost uživajo tudi člani njihove ožje družine, toda ti se ne vračunajo v tisto število petih članov sindikata, pač pa posebej, to se pravi, da mora skupina šteti najmanj pet sindikalno organiziranih oseb.

Kot člani družine se štejejo zakonski drug in otroci do dopolnjenih 18 let starosti. Če je otrok nesposoben za delo, je lahko star tudi več kot osemnajst let, če pa redno študira, uživa to ugodnost do dopolnjenih 24 let starosti.

Voznina se mora plačati za vse udeležence od iste odhodne do iste končne postaje. To tudi takrat, kadar posamezni člani skupine vstopajo ali izstopajo med vožnjo.

Člani sindikata so deležni te ugodnosti na osnovi objave, ki jo mora izpolniti sindikalna podružnica. Imena družinskih članov je treba vpisati v objavo pod imeni članov sindikata.

Objava velja mesec dni od dneva, ko je bila izdana. Stane pa 100 dinarjev.

Vsa skupina potuje z eno vozno karto, vsak udeleženec z vodjem vred pa dobi še eno kontrolno karto. Le-ta velja samo s skupinsko vozno karto.

Posebej je treba opozoriti, da mora imeti vsak član sindikata, ki potuje na skupinsko objavo, s seboj sindikalno legitimacijo. Ta pa mora veljati za tekoče leto, to se pravi, da mora biti članarina v redu plačana.

Vodja skupine lahko kupi karto pri odhodu tudi za povratek. V tem primeru dobi za povratek posebno vozno karto in kontrolne karte.

Skupinska vozna karta velja za potovanje v eno smer 15 dni. Če kupijo ob odhodu tudi povratno karto, velja vozna karta za odhod 15 dni, vozna karta za povratek pa 30 dni od dne, ko je bila žigosana.

Skupina lahko prekine potovanje v času veljavnosti vozne karte. Skupina, ki šteje manj kot 20 oseb, lahko prekine vožnjo kolikokrat hoče, le na vsaki postaji, kjer vožnjo prekine, mora dati vozno karto potrditi. Večje skupine pa smejo prekiniti vožnjo samo na tistih postajah, ki so navedene na vozni karti. Njej pa ni treba prekinjenja potrjevati.

Skupina lahko prestopi tudi v višji razred ali pa v brzi vlak. Pri tem pa mora doplačati razliko do polovične cene višjega razreda potniškega ali brzovlaka.

Povejmo še nekaj besed o prijavi potovanja. Skupinam, ki štejejo manj kot 20 oseb, potovanja ni treba prej prijaviti. Večje skupine pa morajo prijaviti potovanje pismeno odhodni postaji, in to skupine do 50 oseb najmanj 48 ur prej, večje skupine pa najmanj osem dni pred nameravanim potovanjem. V skrajnem primeru bo železnica upoštevala tudi prijave dve uri pred odhodom vlaka. To le v primeru, če bo železnica tej prošnji lahko brez večjih težav ugodila.

Vse prijave morajo biti pismene.

Če je treba skupini rezervirati v rednem vlaku poseben voz ali pa rednemu vlaku priklopiti enega ali več voz, mora prosilec položiti za vsak vagon kavcijo 1000 dinarjev. Ta se vračuna v vozno ceno. Če vodja skupine potovanje odpove najkasneje 48 ur pred prijavljenim odhodom, si železnica zadrži polovico kavcije, če pa ga odpove kasneje, kavcija v celoti zapade. Kadar odide na pot le del prijavljene skupine in je bilo rezerviranje ter priklopitev vozov v celoti ali delno nepotrebno, si zadrži železnica polovico ali pa celo kavcijo za toliko voz, kolikor jih je bilo po nepotrebnem rezerviranih, odnosno, kolikor so jih po nepotrebnem priklopili rednemu vlaku.

Takrat pa, kadar prijavljeno potovanje odpade, ima železnica pravico zahtevati povrnitev vseh stroškov, ki jih je imela s pripravljanjem pripravljenega potovanja.

To je nekaj navodil, ki naj jih upošteva vsak, ki organizira skupinska potovanja sindikalnih članov.

POCENI DOPUST

V Omišlju na otoku Krku je dom »Djuro Strugar«, ki ga upravlja Sindikat državnih uslužbencev. Dom razpolaga z okrog 180 posteljami. Cena polne dnevne oskrbe se giblje od 600 do 700 dinarjev v glavni sezoni, izven sezone je precej ceneje. Uprava doma pa je pripravljena skleniti s sindikalnimi podružnicami tudi drugih strok v Sloveniji pogodbe, s katerimi bi dala na razpolago nekaj mest izven sezone in tudi v sezoni po znatno nižjih cenah. Ne zamudite priložnosti in obrnite se na upravo doma »Djuro Strugar«, Omišalj na otoku Krku!

Smučarske tekme na Okrešlju

Okrešelj je priljubljena izletniška točka zlasti za štajerske prijatelje prirode. S kranjske strani se pride nanj čez Gornji Grad, Solčavo in Logarsko dolino, poleti pa tudi čez Kamniško sedlo. Sedaj je še preveč snega.

Na tem kraju prirejajo za prvi maj že več let sindikalno smučarsko prvenstvo. Organizira ga celjski okrajni sindikalni svet. Take tekme bodo tudi letos ob sodelovanju iniciativnega odbora DPP. Tudi tokrat se jih bodo udeležili smučarji z Gorenjske in Štajerske.

Pridite za praznike v Logarsko dolino in na Okrešelj, in smuči ne pozabite doma!

OBZORNIK

Novosti v predpisih o oskrbnini začasno nezaposlenih

Z zmanjšanjem ali ukinitvijo nekaterih investicijskih del je prišlo do večjega števila odpovedi delovnih razmerij, predvsem v gradbeništvu, deloma pa tudi v industriji. Po uveljavitvi načela pravice do dela pa nudi država vsakemu, ki začasno brez svoje krivde ni v delovnem razmerju, materialno zavarovanje. To zaščito pa so enako uživali tako tisti, ki so živeli v družinski skupnosti, ki je bila navezana na dohodke izključno iz delovnega razmerja, kot tudi tisti, katerih družinska skupnost je imela še dohodke od kmetijstva. Navidezna enakost v prejemanju oskrbnine teh dveh vrst oskrbovancev je bila z naraščanjem cen kmetijskih pridelkov dejansko vse bolj neenaka. Zaradi tega je ena bistvenih novosti

Sprememba cenzusa oskrbovancev

Po tej spremembi imajo pravico do oskrbnine osebe, ki žive v družinski skupnosti, katerih skupni dohodki iz delovnega razmerja, socialnega zavarovanja ali drugih socialnih dajatev ne znesejo več kot 5000 din mesečno na člana gospodinjstva, medtem ko je bil do sedaj ta znesek le 2000 din. Dodaja pa se določilo, da osebi, ki živi v družinski skupnosti, ki ima dohodke od kmetijstva ali dohodke od drugih dejavnosti, podvrženih obdavčenju, pripada materialno zavarovanje po višini davčnega cenzusa, in sicer: ako znaša davčni cenzus do 50 din letno na člana gospodinjstva, ima oseba, ki je začasno brez dela, pravico do prejemanja oskrbnine v višini 75 % od ugotovljenega polnega zneska oskrbnine; če znaša davčni cenzus od 50 do 150 dinarjev — v višini 50 %, in od 150 do 250 din — v višini 25 %. V primeru, da davčni cenzus prekorači vsoto 250 din na člana gospodinjstva, delavcu in uslužbencu sploh ne pripada materialno zavarovanje za čas brezposelnosti.

Po novih predpisih imajo pravico do oskrbnine delavci in uslužbenci, ki so bili do poteka odpovednega roka v delovnem razmerju najmanj 1 leto neprekinjeno ali 18 mesecev s prekinitvami v zadnjih dveh letih. Tako se je s to določbo rok za pridobitev pravice do oskrbnine močno skrajšal, kar omogoča, da se bo razširil krog koristnikov oskrbnine. Do sedaj je bil namreč predpisan dveletni rok neprekinjene zaposlitve ali 5 let zaposlitve s prekinitvami.

Dogajalo se je, da so posamezni delavci in uslužbenci prejemali oskrbnino po leto dni ali celo več, ker jim niso mogli najti dela, ki bi ustrezalo njihovim strokovnim kvalifikacijam. To pa je vedno bolj povečevalo izdatke posredovalnic za delo. Nekateri oskrbovanci pa niti niso imeli pravega zanimanja, da bi našli novo zaposlitev, saj so že tako stalno prejemali oskrbnino. Da bi to nekako omejili, lahko posredovalnica za delo po novem predpisu delavca ali uslužbenca po šestih mesecih dajanja oskrbnine začasno napoti tudi na delo, ki ne ustreza njegovim strokovnim kvalifikacijam. S tem trenutkom delavec ali uslužbenec izgubi pravico do oskrbnine, toda posredovalnica za delo še nadalje vodi zanj evidenco in tak delavec ima prednostno pravico na delovno mesto, ki ustreza njegovi strokovni kvalifikaciji. Pri tem je predvsem treba upoštevati strokovnost in delovno dobo posameznega delavca ali uslužbenca. Navodilo izrecno pravi, da posredovalnica za delo lahko napoti visokokvalificiranega delavca le na delo kvalificiranega delavca, visokokvalificiranega uslužbenca pa na delo, ki je zanj potrebna srednja strokovna izobrazba itd. Zaposlitev mora ustrezati tudi fizičnim in zdravstvenim sposobnostim delavca ali uslužbenca. Delavec ali uslužbenec lahko zahteva od posredovalnice za delo, da ga napoti na pregled k stalni zdravstveni komisiji, ki ugotovi, če je zdravstveno in fizično sposoben za odrejeno delo. Mnenje zdravstvene komisije je za posredovalnico obvezno.

Določila glede otroških dodatkov in zdravstvenega zavarovanja so črtana iz uredbe o oskrbnini, ker to področje urejata tako uredba o otroških dodatkih kot zakon o zdravstvenem zavarovanju.

Po dosedanjih predpisih se je čas, ko so bili delavci brez lastne krivde brezposelni, vračunal v delovno dobo. To določilo pa se spreminja toliko, da se ta doba ne obračunava več v delovno dobo, vštevno za pokojnino, kot doslej. Vse pokojninske odločbe, ki so doslej vračunavale čas začasne nezaposlenosti v pokojnino, pa se ne izpremene.

Obvezno javljanje odpovedi in prostih delovnih mest

Novosti na tem področju so sledeče: Gospodarske organizacije, ustanove, državni organi, zadruge, družbene organizacije in zasebni delodajalci so dolžni javiti vsako odpoved takoj ali najkasneje v roku treh dni pristojni posredovalnici za delo, prav tako pa tudi v roku 5 dni vsa prosta delovna mesta. Namen tega je, da bi se v bodoče ljudje zaposlovali prvenstveno preko posredovalnic za delo in bi na ta način omejili in končno odpravili zaposlovanje po osebnih zvezah. Za kršitev tega predpisa so določene celo denarne kazni od 10 do 100.000 din za gospodarske organizacije in druge delodajalce in od 1000 do 10.000 din za posamezne odgovorne osebe pri delodajalcih. Te kazni bo izrekal sodnik za prekrške. Menimo, da je sprememba uredbe toliko pomanjkljiva, ker ne določa, da je treba javiti vsako prenehanje delovnega razmerja, bodisi da je delovno razmerje prenehalo sporazumno ali z disciplinskim odpustom, ali s potekom določenega roka pri delovnih pogodbah za določen čas. Nadaljnja pomanjkljivost pa je, da uredba ne predvideva sankcij za opustitev javljanja takih načinov prenehanja delovnega razmerja. Posredovalnice za delo bodo namreč kljub tem pomanjkljivostim zahtevale javljanje vsakega prenehanja delovnega razmerja.

Navodilo k tej uredbi točno določa, katere podatke bodo morale vsebovati prijave odpovedi in izpraznjenih delovnih mestih.

Novi predpis določa, da je odgovorni uslužbenec dolžan opozoriti delavca ali uslužbenca ob odpovedi na pravice, ki mu pripadajo za čas brezposelnosti. Primerno bi bilo, da bi vsaka odpoved, ki mora biti pismena in obrazložena, vsebovala klavzulo s tem opozorilom. Če si hoče delavec pridobiti pravice, ki mu gredo za čas brezposelnosti, se mora javiti posredovalnici za

ODLIČNA OSEBA

Evgenij Motovilski

(Nadaljevanje in konec)

Tovariš gospod, nadrejen, posredno ali neposredno, toliko tisoč ljudem, si je zaželel uradni avtomobil. Upravni svet njegove ustanove, ene izmed najvažnejših ustanov v občini, je razumel željo tovariša gospoda — in ustanova je najela kredit ter kupila prelepo, moderno vozilo.

Toda, tovariš gospod ni bil samo uradno, po svojem družbenem položaju upravičen do uradnega vozila, ampak bi mu te pravice noben pameten človek ne odrekel, že zaradi njegove pregoreče amaterske vneme za avtomobil. Amaterska ljubezen do avtomobila je odkrivala v tovarišu gospodu neverjetno genialno tehnično bitje. Saj je ljubil avtomobil že v času, ko so se njegovi vrstniki v svoji tehnični izobrazbi dokopali komaj do dvokolesa, nekateri najbolj tehnično nadarjeni le do »Vespe«. Tovariš gospod pa je ljubil — avtomobil. Njegova ljubezen je bila tako goreča, tako neomajna, da ji je vse drugo podrejal. Tovariš gospod se je brez obotavljanja ločil od svoje prve žene samo zato, ker ni prenašala avtomobilske vožnje; dosledno je namreč na potovanju bruhala. Nič ni pomagalo, ker mu je rodila dva sina, ker mu je redno prinašala zajtrk v posteljo, mu umivala noge in gospodinjila doma, poleg tega pa hodila v službo. Tovariš gospod je vse to ugodje, ki mu ni kaj oporekati, zavrgel iz gole avtomobilske vneme. Plemenita žrtev, ki ji zlepa ni enake!

Novo življenjsko družico si je tovariš gospod izbiral bolj previdno. Tri leta je dan za dnem v prostem in službenem času, prevažal dekleta, ki so vzbudila njegove erotične občutke z avtomobilom širom po deželi. Izbiral je kot pravi Don Kihot najbolj zapuščena pota, ovinke, serpentine, vzpetine in padce, da je preizkusil avtomobilsko zrelost svojih oboževank. Tri dolga leta, ki so mu jih sladile številne kandidatinje za zakon, je tovariš gospod izbiral, dokler ni našel prave družbe, ki je vsa živela samo za avtomobil. Kaj otroci, služba, kuha — avtomobil! Nova žena sicer ni kuhala možu, ni mu rodila otrok, ni mu umivala nog, ampak se je samo ljubeče vozila z njim naokrog, kamorkoli je hotel in želel. Tovariš gospod je našel svoj ženski ideal in ni mu bilo žal ne prve žene, ne treh dolgih let nesebičnega izbiranja prave življenjske družice.

Tisti dan, ko je prišlo novo moderno vozilo na ustanovo, je proglasil tovariš gospod za dela prost dan, ne samo za tisto leto, ampak tudi za vsa leta vnaprej, da bodo ljudje vedeli, kako spoštljiv odnos ima tovariš gospod do take tehnične pridobitve kot je avtomobil. Tovariša gospoda pri tej odločitvi ni motilo niti najmanj dejstvo, da je prav ta dan prišla v urad prva stranka po devetih mesecih, ki bi rada registrirala preimenovanje neke brivnice iz »Glavnika« v »Škarje«. Tovariš gospod je stranko ljubeznivo sprejel in ji pojasnil, da danes ustanova zaradi uradnega praznika ne posluje in naj izvoli priti stranka naslednji dan. Začudenega gosta je tovariš gospod pogostil s šilcem žganja in ga osebno odpeljal na ogled mesta.

Med vožnjo po mestu mu je šinila v glavo sijajna ideja: odslej bo vsako dopoldne popeljal po enega izmed uslužbencev na ogled mesta. To je ideja: začel bo opravljati neverjetno važno kulturno poslanstvo, avtomobilske vožnje bodo tudi moralno utemeljene.

Tovariš gospod je odslej leto in dan ves službeni čas prevažal drugega za drugim svoje uslužbence po mestu, dokler se niso že vsi nekajkrat zvrstili in utrujeno ugotovili: dovolj je teh voženj. Tovariš gospod je bil nemalo užaljen, ko je še poslednji, kurir, povedal, da je vozarjenja po mestu sit preko glave. Zmajal je z glavo, češ primitivnim ljudem pa res ni pomoči.

Odslej je tovariš gospod iskal kliente za svoje vožnje drugje: vabil je predstojnike sorodnih ustanov iz drugih občin in jih vozil na ogled brivnic, česalnic, pedikerskih salonov, registriranih v njegovi ustanovi. Toda tudi ti so se sčasoma naveličali in se niso več odzvali vabilom.

Tovariš gospod je bil spet užaljen; za popoldneve ni bil v skrbeh. Vsak dan je popeljal soprogo na sprehod. Tako silno izobražena je bila, da je vožnje z avtomobilom sploh niso utrudile. Toda, dopoldnevi: koga prevažati z avtomobilom. Tedaj žena namreč počiva, da nabere potrebnih moči za popoldanski izlet.

Tovariš gospod je bil brihtna glava, modra glava: domislil se je svojih otrok. Čemu neki hodijo dopoldne v šolo? Saj res! In že je prepisal otroka na šolo s popoldanskim poukom, dopoldne pa je spet našel primerno zaposlitev — prevažal jih je po njihovih opravkih.

Kot izkušen mož je postal previden, ker se je bal, da se ne utrudijo. Vsak teden so posebej napravili načrt voženj. In ker so otroci imeli premalo opravkov, je enega zapisal še v nogometni klub, dekletce v baletno šolo in v tečaj francoskega jezika, starejšega pa je porinil v plesno šolo. Tako je bilo opravkov preko glave. Avtomobil je drdral po mestu kot rešilni voz. Ljudje so že kar vedeli: danes pelje tovariš gospod sina k brivcu, danes hčerko k francoščini, sedaj zopet sina v filatelistično zvezo in tako dalje. »Zlati očka«, so modrovale mlade glavice, ki jim doma niso kazali zanimanja niti za »Vespo«. Tovariša gospoda si oglejte, so govorili otroci svojim staršem po vsej okolici, kjer je prebival tovariš gospod; ta je zlati očka, on ve, zakaj ste se borili.

In tako je šlo leto in dan. Bil je ravno »avtomobilski praznik«, to je tisti dan, ki ga je tovariš gospod odredil za dela prost dan v počastitev spomina na prihod avtomobila v ustanovo, ko se je zgodilo nekaj nezaslišanega. V statističnem biltenu je bil objavljen pregled porabe bencina v mestu. Iz podatkov je bilo razvidno, da ustanova za registracijo brivnic, česalnih, pedikerskih in lepotičnih salonov v občini Zapotok porabi toliko bencina v enem letu, kot vse ostale javne in zasebne ustanove v celem mestu skupaj v desetih letih. Ko je tovariš gospod dobil to številko statističnega biltena v roke, je bil silno ponosen: to je dokaz, kdo je tehnično izobražen, kdo je človek modernega sveta.

Sredi največjega navdušenja in prazničnega razpoloženja pa je zazvonil v stanovanju tovariša gospoda telefon. Klical ga je predsednik upravnega sveta njegove ustanove.

»No, kaj je Martin,« je velikodušno vprašal tovariš gospod.

»Zaradi bencina...«

»Tudi ti si ponosen, kajne, daleč smo med prvimi...«

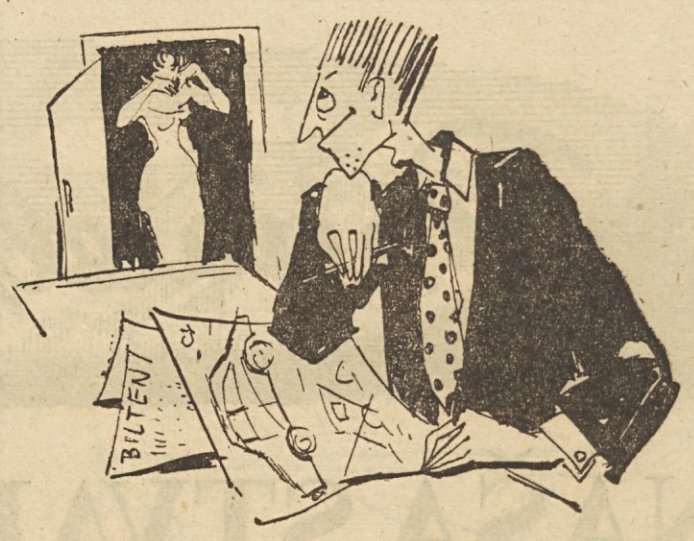

»Že, že, toda revizija...«

»Kakšna revizija? A tako! Prav, naj le vidijo, kako znamo gospodariti,« se je zadovoljno namuznil tovariš gospod.

»Pravijo, da trošimo preveč bencina...«

»Kaj?« je prebledel tovariš gospod. Več ni mogel. Zaprl je telefon in sam vase zamrmral: Nemo propheta in patria.

Tri dni ni bilo tovariša gospoda na spregled. Četrtega dne zjutraj pa je prinesel v uredništvo dnevnika daljši članek z naslovom »Kam vodi nevoščljivost« in s podnaslovom »Zaradi neizpodbitnega prvenstva v porabi bencina so nesposobni tekmeci naprtili zmagovalcu revizijo z nalogo, da mu onemogoči v bodoče dosegati zavidne uspehe, ki so dokaz neverjetno visoke tehnične kulture«. V članku je tovariš gospod pozval javnost, naj ga podpre v njegovem boju zoper samovoljo birokratskih revizijskih organov, nahujskanih od nesposobnih, tehnično nekulturnih nevoščljivcev, ki ne znajo uporabljati avtomobila.

Drugega dne zjutraj je tovariš gospod hlastno segel po časopisu in ga poželjivo preletel — toda njegovega članka ni bilo.

List ni objavil njegovega članka.

Upravni svet je prodal avtomobil in še istega dne z izkupičkom plačal eno desetino neporavnanih računov za bencin.

Ker ni bilo voženj z avtomobilom, je soproga pobegnila.

Pod večer je tovariš gospod ponosno dvignil glavo, kot da se je otresel vseh udarcev usode in zakričal v prazno: Birokrati, birokrati, birokrati, ne boste me uničili, birokrati!

Še dolgo v noč je tovariš gospod risal modele sodobnih avtomobilov. Najlepšega je pripel na steno in se prijazno, zmagoslavno smehljal: avto pa le imam.

Prevedel *Tn.*

ARMADA SENC

JOSEPH KESSEL

MATILDINA HČI

Mala hišica je bila že doglo nenaseljena. V ničemer se ni razlikovala od drugih, ki so stale tam okoli. Bila je samo bolj vlažna kot druge, ker se je za njo raztezal močvirnat svet. Čez to močvirje je prišel Gerbier z Bizonom tisto noč, ki je sledila prigodi na strelišču. Nosil je kovček, v katerem so bili kartotečni listi in dokumenti. Bizon si je bil naložil vrečo z živežem. Ko sta moža tiho stopila v hišico, ju je zajel duh po plesnobi.

»Varnost ni lepa,« je dejal Bizon. V kuhinji je odložil vrečo in odšel. Gerbier je skrbno zaprl vrata, ki so iz vrta vodila v vlažno hišico.

Tri mesece se ni premaknil iz nje.

Polknice so ostale zaprte. Glavna vhodna vrata na cestno stran niso bila nikoli odprta. Gerbier ni nikoli zakuril. K sreči je bila zgodnja pomlad. Nikoli ni uporabljal električne luči, da ne bi številka na števcu narastla. Delal je pri zelo zasenčeni karbidni svetilki. Jedel je mrzlo. Enkrat na teden mu je kurir prinesel kruha in konserv. Dnevi in ure obiskov so bile naprej določene. Izven teh ni imel Gerbier nobenega upanja na zvezo z zunanjim svetom. Mojster je zahteval skrajno previdnost. Gerbierove slike so bile povsod objavljene in nabite. Gestapo je razpisala za ovaduha velikansko nagrado.

Ob zelo temnih nočeh je šel Gerbier na vrt, kjer je ostal le nekaj hipov.

Preživel je tri mesece ne da bi pokazal znake življenja.

II.

Polnoč se je bližala. Gerbier je hodil bos iz ene v drugo sobo. Karbidovka je osvetljevala samo košček mize, na kateri so počivali papirji: načrti, sporočila, zapiski. Pošta je bila pripravljena. Gerbier ni vedel kaj bi počel. Nekaj časa je še hodil, potem pa je skomiznil z rameni, vzel kup igralnih kart in pričel polagati patience.

V vratih, ki so držala na vrt, je nalahko zaškripal ključ, Gerbier je prenehal s polaganjem, a je pustil karte na mestu, da bi lahko pozneje nadaljeval. Zaprl je oči.

»Je Bizon ali Jean-François?« se je vprašal. »Če je Bizon, bodo novice o Matildi...« Suhe in trde Gerbierove ustnice so se stisnile, namrščil je čelo kot človek, ki se bori z duševnim trpljenjem.

»Postajam bedast,« je mrmral.

Vežna vrata so se neslišno odprla in na pragu je zagledal obris človeka. Čeprav je bila senca zelo motna, je Gerbier takoj opazil, da obris ni Jean-Françoisov niti Bizonov. Človek ni bil njune postave. Nosil je dolge lase in hrbet je imel rahlo upognjen. Gerbier se je dvignil, a se ni upal približati. Človek se je zasmejal. Smeh je bil otroški, nežen in skoro neslišen.

»Vi ste... vi, mojster,« je šepetal Gerbier z nejevernim glasom.

Luc Jardie se je približeval mizi in zdelo se je, da vsak korak oblikuje njegov obraz. Gerbier je položil roke na Jardiejeva ramena in ga motril ne da bi trenil.

»Hotel sem se malo pomeniti z vami,« je rekel Luc Jardie. »Mali Jean mi je pokazal pot. Zunaj straži.«

Gerbier je še vedno držal Jardia za rame in roke so mu božale obrabljeno blago suknjiča.

»Čeljusti in oči so še vedno čvrste,« si je mislil Jardie. »A svojega polovičnega nasmeha ne zmore več.«

Slednjič je Gerbier dejal:

---

delo v roku enega meseca po preteku odpovednega roka.

Novi predpisi na tem področju so prav glede prijavljanj odpovedi in prostih delovnih mest zelo važni. Vse bolj bodo posredovalnice za delo, ki ne bodo več samo socialno-zaščitne ustanove, temveč bodo načrtno in aktivno posegale v problematiko zaposlovanja delavcev in uslužbencev, skrbele za prekvalifikacijo vseh vrst invalidov, poklicno svetovale razpoložljivost delovne sile in potrebe po njej. -ar-

Vprašanja in odgovori

Otroški dodatki

»Otroški dodatek 1956«: Imate nezakonskega otroka, ki živi pri Vašem očimu in materi, ki imata posestvo v izmeri 4,44 ha zemlje. Za njegovo vzdrževanje plačujete staršem 3000 din. Otroškega dodatka za otroka pa ne dobite in bi radi vedeli, na kakšen način bi mogli uveljaviti pravico do tega dodatka. — **Odgovor:** Pogoj za priznanje otroškega dodatka je med drugim tudi ta, da otroka upravičenec tudi sam vzdržuje. V Vašem primeru je odločilno dejstvo, da živi Vaš otrok pri Vaših starših, ki imajo tolikšno kmetijsko posestvo, da zaradi tega ne morete uveljavljati pravice do otroškega dodatka. Vi sicer prispevate za njegovo vzdrževanje, vendar bi pa zelo težko dokazali, da ga sami neposredno vzdržujete. Tudi nezakonski oče ne more uveljaviti pravice do otroškega dodatka deloma iz istega razloga, zaradi katerega tudi Vi ne morete priti do njega, deloma pa še zato, ker je šele nekaj dni v delovnem razmerju.

»A. S., Prevalje«: Hčerko imate že od leta 1952 dalje v Domu invalidne mladine. Zanjo plačujete 2740 din mesečno, t. j. znesek, ki ga prejemate za to hčerko kot otroški dodatek. Imate še eno hčerko, za katero pa prejemate, kot pravite — otroški dodatek v celoti, t. j. 3240 dinarjev mesečno. Ne morete razumeti, zakaj za hčerko, ki je v zavodu, prejemate otroški dodatek v znesku 2740 dinarjev, za hčerko, ki jo imate doma, pa 3240 dinarjev. Menite, da bi morali tudi za prvo hčerko prejemati znesek v isti višini. — **Odgovor:** Na višino otroškega dodatka vpliva tudi število otrok. Vendar pa se otroški dodatek ne priznava na tak način, da se za vsakega otroka dobi v enaki višini, temveč je otroški dodatek za več otrok določen v skupnem znesku. Upravičenec do otroškega dodatka, ki izpolnjuje vse pogoje, prejema za dva otroka skupaj 5980 din. In tolikšen znesek prejemate tudi Vi, samo da del tega enotnega zneska za dva otroka pošilja okrajni Zavod za socialno zavarovanje neposredno zavodu, kjer živi Vaša hčerka, drugi del pa prejemate Vi neposredno. Glede na tako ureditev torej niste nič prikrajšani glede višine pripadajočega otroškega dodatka: priznan in izplačevan Vam je v polnem znesku 5980 din.

»P. I., Maribor«: Pred 6 meseci ste se vrnili iz zapora in takoj zopet nastopili službo. V času, ko ste prestajali kazen, je bila zaposlena Vaša žena, ki si je pridobila pravico do otroškega dodatka in ki ga še vedno prejema, ker je še vedno v službi. Ker pa oba otroka hodita v šolo, postaja vedno bolj nujno, da se žena posveti samo gospodinjstvu in materinstvu in bi rada zapustila službo. Ne veste pa, ali boste lahko po njenem odhodu iz službe dobivali otroške dodatke Vi iz naslova Vaše zaposlitve. — **Odgovor:** Če je res, da ste se takoj po prestani kazni zaposlili, potem menimo, da je izpolnjen pogoj 30. člena uredbe o otroških dodatkih, po katerem nadaljuje delavec, ki se v 30 dneh po prestani kazni zaposli, svojo delovno dobo, če je njegov zakonec medtem stopil v delovno razmerje in je na podlagi prejšnje delavčeve zaposlitve tudi zakonec pridobil pravico do otroškega dodatka. Glede na to določilo menimo, da bo lahko pravica do otroškega dodatka prešla na Vas, ko bo Vaša žena zapustila delovno razmerje.

Prejemki

»Č. A., Polskava«: Februarja meseca ste bili 14 dni v bolniškem stanju, en dan pa na rednem letnem dopustu. Vprašujete, ali ima podjetje pravico za čas bolniškega in rednega dopusta zmanjšati prejemke za 500 din, kolikor znaša dodatek k plači. — **Odgovor:** Zdi se nam, da zadevo napačno pojmujete. Bili ste 14 dni na bolniškem dopustu. Za ta čas niste prejemali plače, temveč nadomestilo plače. To nadomestilo pa ni enako redni plači, temveč je ta 20 oz. za 10 odstotkov nižje od rednih prejemkov. To pa je seveda odvisno od trajanja delovne dobe in od tega, koliko časa je trajala bolezen. Pri izračunu nadomestila plače za čas bolezni Zavod za soc. zavarovanje vedno upošteva tudi dodatek 500 din. Ker pa ste za čas bolezni prejeli manjši znesek kot pred boleznijo, pa ste zmotno tolmačili, da Vam je podjetje odtrgalo ta dodatek. Za teh 14 dni bolezni Vam podjetje sploh ni ničesar plačalo, ker niste delali, pač pa Vam je izplačal nadomestilo Zavod za soc. zavarovanje.

»A. A., Šoštanj«: V Termoelektrarni so s 1. marcem 1954 uslužbencem v pisarni začeli izplačevati terenske dodatke, vrsti drugih uslužbencev pa teh terenskih dodatkov niso priznali. Februarja 1955 pa so začeli izplačevati terenske dodatke vsem v tej elektrarni zaposlenim osebam. Radi bi vedeli, če bi lahko zahtevali izplačilo terenskih dodatkov za nazaj od 1. marca 1954. — **Odgovor:** Iz Vaše obrazložitve jasno sledi, da so uslužbenci od marca 1954 in vsi ostali od februarja 1955 prejemali terenske dodatke brez potrebne pravne osnove, ker ni bilo nobenega določila, ki bi dovoljevalo takim podjetjem izplačevati terenske dodatke, torej ne samo — da niste upravičeni zahtevati plačila za nazaj, celo do sedaj prejete zneske iz naslova terenskih dodatkov mora podjetje kriti iz dobička in jih torej ne more všteti tako kot plače med materialne stroške.

Dopust

»K. F., Blanca«: Po zdravnikovi odredbi ste zaposleni v 4-urnim skrajšanim delovnim časom. Za štiri ure dela prejemate plačo pri podjetju, razliko za ostale štiri ure pa Vam plačuje Zavod za socialno zavarovanje. Ker pa pri podjetju ni dela, so Vas poslali sedaj na 14-dnevni redni letni dopust. Menite pa, da je to nepravilno zaradi tega, ker imate sedaj priznan itak skrajšan delovni čas. — **Odgovor:** Nikjer ni prepovedano, da bi podjetje ne smelo poslati delavca oz. uslužbenca na redni letni dopust v času, ko ta dela 4-urni skrajšani delovni čas. Zato ni mogoče trditi, da je podjetje v Vašem primeru ravnalo nepravilno. Vi prejemate tudi za čas dopusta svoje redne prejemke v višini, kakor če bi delali. Seveda lahko podjetje delavcu oz. uslužbencu, ki ima skrajšan delovni čas, tudi odpove. Odpoved bi bila nedopustna samo v primeru, če delavca oz. uslužbenca pošlje na delo zdravnik v smislu določbe Zakona o zdravstvenem zavarovanju, ko je delavec sicer še vedno v bolniškem staležu, vendar ga zdravnik iz razlogov zdravljenja in ponovne usposobitve pošlje na določeno delo z omejenim delovnim časom in ko se ta zaposlitev tudi vrši pod rednim zdravstvenim nadzorstvom. Če je Vaš primer tak, potem pa je podjetje res nepravilno ravnalo, ko Vas je poslalo na dopust. O tem, ali je podan omenjeni primer po Zakonu o zdravstvenem zavarovanju, pa bo lahko povedal zdravnik, pri katerem se zdravite.

Pojasnilo Zvezne komisije za plače v gospodarstvu o premijah

Posamezne gospodarske organizacije ne vedo, kako bi razdelile denar za premije delavcem in uslužbencem, ker lani niso sprejele pravilnika o razdelitvi za premije določenega denarja. To vprašanje je pereče tembolj, ker večina podjetij letos vneto proučuje možnosti za dajanje premij, kar je eden izmed bistvenih činiteljev za povečanje delovne storilnosti.

Na mnoga vprašanja je Zvezna komisija za plače v gospodarstvu odgovorila s tolmačenjem, da lahko gospodarske organizacije, ki lani niso sprejele pravilnika o premijah, pa so predvidele določeni odstotek iz dobička za premije, tako izločena sredstva uporabijo za izplačilo plač delavcem in uslužbencem nad plačami tarifnih pravilnikov in po njegovih odobrenih temeljih. To lahko store samo za leto 1955, v prihodnje pa bodo razdeljevale denar po novi uredbi o plačah delavcev in uslužbencev gospodarskih organizacij.

Kar se tiče denarja za premije, zbranega na podlagi obdavčenja izrednega dobička in znižanja proizvodne cene v letu 1955, bodo veljale določbe napotkov za uporabo uredbe o zaključnih računih za leto 1955.

Z OBISKA PRI SVOBODI NA BRDU

V POMLADI ZA JESEN

Svoboda na Brdu pri Ljubljani je bila ustanovljena 1952. leta, takrat, ko so na Brdu s prostovoljnim delom dograjevali Dom kulture in študirali Borove »Raztrgance«. V zasilno urejeni dvorani in odru so dramo uprizorili in z njo gostovali na Barju in Vnanjih goricah.

Velik razmah je doživela igralska družina pod strokovnim vodstvom Janeza Vrhunca, ki je zrežiral Hlapca Jerneja in njegovo pravico, Miklovo Zalo, Gospo ministrico, Za stanovanje gre, Rokovnjače in Pod svobodnim soncem. Z vsemi igrami so gostovali pri sosednjih društvih, največkrat z Miklovo Zalo, ki je doživela 16 uprizoritev. Ko pa je tovariš Janez Vrhunc zaradi študija prenehal režirati, je dejavnost igralske družine zamrla. V letošnji sezoni še niso uprizorili nobene igre. In tudi za bodočo sezono ni večjih upov.

Na Brdu imajo požrtvovalne igralce, večinoma so to fantje in dekleta, ki so z izredno požrtvovalnostjo dograjevali svoj Dom, postavljali odre na prostem, na gostovanjih, niso pa v teh letih vzgojili režiserja iz svojih vrst. In ko potem režiser odpove, ker ga dolžnosti kličejo drugam, dejavnost družine zamre. Tovariš Janez Vrhunc je zelo dober režiser in to je najbrž vzrok, da nihče izmed številnih igralcev ne zbere dovolj poguma, da bi nadaljeval z njegovim delom; boji se, da bi pri občinstvu doživel neuspeh. Toda če vso stvar globlje premislimo, potem lahko le ugotovimo, da bi vsakršna solidna uprizoritev pomenila za mladega režiserja in igralsko družino velik uspeh. To je obenem tudi edini izhod iz mrtvila; v podobnih okoliščinah so začeli režirati skoraj vsi naši amaterski režiserji. Marsikateri delavec si je s trdim, vztrajnim delom, s samokritičnostjo, s študijem pridobil precejšnja režijska izkustva. Prepričani smo, da takih delavcev tudi na Brdu ne manjka. Odbor društva bi jih moral le poiskati in jim pomagati preko začetnih težav.

Takšen izhod je za Svobodo na Brdu nujen, kajti igralska družina je pravzaprav edina prosvetna sekcija v društvu. Pri društvu sicer še delujejo sekcije za ping-pong, odbojko in šah, kar je v organizacijskem pogledu za naselje kot je Brdo primerno. Prvenstvene naloge Svobod pa so vzgoja, izobrazba. Res je, da tudi igralska družina s skrbno izbranim programom vzgaja in izobražuje, toda društvo ob tem ne bi smelo pozabljati na predavanja in knjižnice. Brdo je blizu Ljubljane in prav lahko bi Svoboda navezala tesne stike z ljudsko univerzo, ki bi ji rada pošiljala predavatelje, dokler bi v lastnih vrstah ne našli dovolj sil, da bi izobraževanje postavili na trdnejše osnove.

Prav tako bi kazalo na Brdu čimprej ustanoviti knjižnico. Tamkajšnja sindikalna podružnica je društvu odstopila svojo knjižnico, ki pa še vedno ni odprta, ker zanjo ne dobijo primernega prostora. Veliko, več kot polovica knjižnic na Slovenskem žal posluje v neprimernih prostorih. Menimo, da so boljši vsakršni, tudi neprimerni prostori, kakor pa nedejavnost. Ko pa bodo na Brdu dogradili Dom kulture, takrat bo tudi knjižnica dobila boljše, primernejše prostore.

Letošnja sezona bo kmalu zaključena. Svobodo na Brdu čaka v poletnih mesecih še težko delo, kajti prepričani smo, da bo v naslednji sezoni njena dejavnost bolj razgibana. Če pa hočemo uspešno začeli v jeseni, se moramo na to pripravljati že spomladi.

IZKUŠNJE SVETA ZA KNJIŽNIČARSTVO V NOVEM MESTU

Žarišče prosvetljevanja

Do nedavnega je bila v Novem mestu navada, da je okrajni odbor Ljudske prosvete dodeljeval knjižnicam po 5 in več knjig, kar pa ni bistveno vplivalo na razvoj knjižničarstva. Novi sosvet za knjižničarstvo pa meni, da takšna pomoč ni najbolj primerna, da je koristneje krepiti knjižnice v pomembnejših središčih. Obrobnim vasem, ki nimajo pogojev za vzdrževanje knjižnic pa naj bi pošiljali zbirke po 60—100 knjig in ko le-te preberejo, je treba zbirko zamenjati. Knjižničarski sosvet je pokazal tudi razumevanje za izredno težke pogoje na Primorskem in je zato podaril vasi Raven nad Koprom knjižnico z 800 zvezki. Prav tako je podaril Črmošnjicam in Drčam pri Pleterjih po 200 zvezkov, ki so bili osnova tamkajšnjih knjižnic. Vse te zbirke so bile vzorno opremljene z vsemi potrebnimi kartotekami. Za državni praznik 22. julij pa bodo darovali knjižne zbirke Črneči vasi in Gradu nad Kostanjevico. Ob tej priliki bo nastopil tudi pevski zbor prosvetnega društva »Dušan Jereb« iz Novega mesta, tako da bo ta dan velik praznik za vaščane v Črneči vasi in Gradcu.

V letošnjem poletju bo okrajni sosvet pripravil 4 knjižne zbirke in jih poslal v obrobne gorjanske vasi. V vaseh jih bodo pustili dva meseca ali pa tudi več, vse dotlej, dokler ne bodo knjige prebrane. Ko pa za knjige v vaseh ne bo več zanimanja, jih bodo zamenjali. Izkušnje v teh vaseh kažejo, da marsikje šolarji v zimskih večerih na glas bero pravljice in da jih vsa družina posluša. Vsaki zbirki pa bo priložena tudi zbirka Male politične knjižnice, ki jo izdaja Cankarjeva založba. Naslednje leto bodo tem zbirkam dodali nove, tako da bo njih število postopoma naraslo, dokler ne bodo z njimi zajeli vse manjše vasi v okraju.

Z novo upravno teritorialno razdelitvijo okrajev in občin je bil novomeškemu priključen tudi bivši črnomeljski okraj. Ker novi sosvet nad stanjem knjižničarstva v Beli krajini nima pregleda, bo v poletnih mesecih obiskal Belo krajino in proučil stanje ljudskih knjižnic, kakor tudi vso ostalo prosvetno dejavnost. Zbrani podatki bodo sosvetu v dragoceno pomoč pri nadaljnjem utrjevanju knjižnic.

Delo sosveta za knjižničarstvo v Novem mestu kaže, da je ubral pravo pot, da na osnovi proučevanja stvarnih prilik v okraju pomaga razvijati ljudsko knjižničarstvo, ki žal še ni povsod naletelo na tisto razumevanje, ki ga zasluži.

Mladi so dirigirali

V celjsko Svobodo so vključeni tudi dijaki celjskega učiteljišča, ki imajo v društvu samostojno mladinsko sekcijo. Izmed različnih skupin je najbolj številna pevska, saj združuje v mešanem zboru približno 120 fantov in deklet. Ta zbor je priredil že več samostojnih koncertov in gostovanj po naši republiki. Posebno skrbno pa vzgajajo bodoče pevovodje, saj vedo, da bodo dijaki po končani šoli odšli v razne kraje in da bodo tam s svojimi izkušnjami lahko pomagali prosvetnim društvom. Marsikje bi ustanovili pevski zbor, pa jim manjka sposoben pevovodja. Da bi temu odpomogli, so pod vodstvom svojega pevovodje profesorja Borisa Ferlinca priredili poseben zborovski tečaj in naštudirali obširen koncertni program.

S tem koncertom so se predstavili občinstvu. Posebnost tega koncerta je bila v tem, da so posamezne točke sporeda dirigirali mladi tečajniki — bodoči zborovodje. Dvaindvajset točk programa je dirigiralo 20 mladih zborovodij. S tem prvim nastopom so opravili ognjeni krst in prestali svoj prvi dirigentski »izpit«. Nalogo so zelo dobro opravili. Razumeti pač moramo, da so mladi zborovodje še začetniki in da bodo svoje znanje izpopolnjevali na nadaljnjih nastopih. Bilo bi prav, če bi tudi ostali zbori posvečali vzgoji strokovnega naraščaja tolikšno skrb in pomagali usposabljati prepotrebne zborovodje. S tem bi bilo lahko delovanje prosvetnih društev v marsikaterem kraju bolj razgibano.

Moderna galerija nam te dni zopet posreduje umetnost izven naših meja. Tot pot je posegla v Združene države Amerike. Umetniški muzej v Cincinnatiju (Ohio) prireja vsaki dve leti od leta 1950 dalje mednarodno razstavo sodobne barvne litografije (kamnotisk). Na tretjem binnealu, ki je bil pomladi 1954, so razstavljali tudi umetniki iz Jugoslavije. — S te razstave vidimo v Moderni galeriji 77 listov sodobne ameriške barvne litografije. To so v glavnem mladi umetniki, pri katerih vidimo vtrajno hotenje, da bi dosegli nove izrazne učinke z različnimi barvnimi kombinacijami.

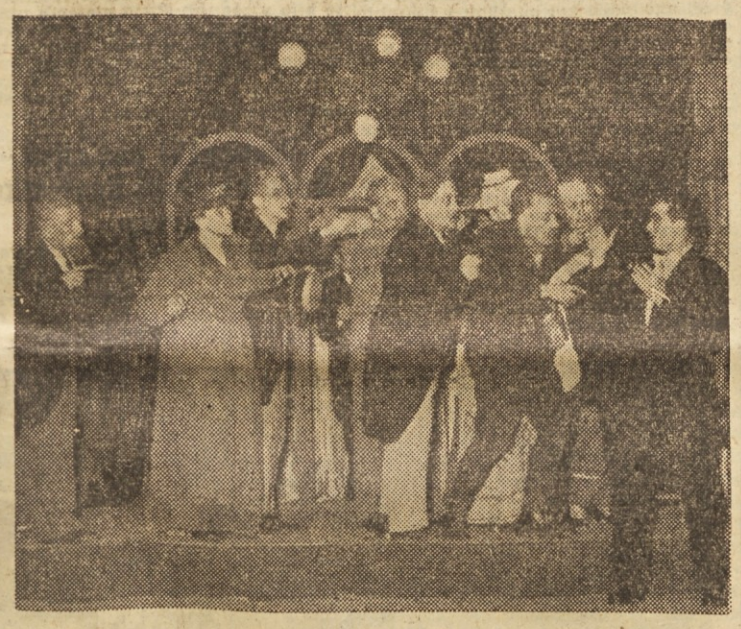

Prizor iz Cankarjeve farse Pohujšanje v dolini Šentflorjanski, s katero so igralci zagorske Svobode na tekmovanju rudarskih družin v Kreki dosegli prvo mesto. Pred kratkim je ta igralska družina z uspehom uprizorila Molierovo farso George Dandin

Dejavnost prosvetnih društev naj preveva

DUH SOCIALIZMA

(Nadaljevanje s 1. strani)

krat podleganje vplivom nekaterih zagovornikov »čiste« umetnosti, ki trde, da je umetnost sama sebi namen in da je »nepolitična«. Mi pa trdimo, da ima vsaka stvar svoj smoter, da mora vsaka pesem, knjiga, predavanje, igra plemenititi, vzgajati, učiti. In če to velja nasploh, velja to še posebej za nas, domovino svobodnih ljudi, ki sami odločamo in upravljamo v družbenem življenju, ki sami kujemo svojo prihodnost.

To velja še posebno za delavska prosvetna društva Svobode. Kajti v svojem kulturno političnem poslanstvu so dolžna biti vzgled in v prvih vrstah boja za socialistično prosvetljevanje delovnih ljudi. Svoj vpliv morajo z neposredno pomočjo širiti na naše podeželje. Zato bi bilo vsako izenačevanje delavskih društev z ostalim škodljivo. Škodljivo pa bi prav tako bilo vsako zapiranje delavskih društev v same sebe.

Iz teh vzrokov je Svet Zveze podprl in usvojil prvi predlog, ki ga je med drugimi Svetu predložil predsednik tovariš Ivan Regent. Ta predlog nalaga vsem prosvetnim društvom, da posvete, poleg organizacijske učvrstitve ter razširjanja kroga novih članov, glavno skrb poglobitvi prosvetne dejavnosti. Kajti le v takem primeru ne bodo nekatera društva zapostavljala, kot je doslej še ponekod, vsestranskega izobraževanja in ga bodo znala povezovati z vso pestrostjo oblik kulturnega in prosvetnega dela. Tako pojmovana prosvetna dejavnost ne bo dopuščala birokratskega prepovedovanja in dovoljevanja, kot ga še srečujemo tu in tam, in ne samovoljnega odločanja o posameznih programih, ki je le še preveč pogosto. Vse širši krog članstva bo sodeloval in bo sposoben odločati pri izbiri del v organizaciji prosvetne dejavnosti in se pri tem nenehno dvigal in usposabljal za vodenje ter izvrševanje mnogih odgovornih družbenih opravil.

To je le nekaj misli, ki ne izčrpavajo vsega, kar je obsegalo poročilo tovariša Ivana Regenta. Odborniki so v razpravi podprli njegova izvajanja ter dali vrsto predlogov, ki naj jih uresniči predsedstvo. Te naloge bodo v mnogočem pripomogle k nadaljnji poglobitvi prosvetne dejavnosti pri nas.

PABERKI
O DELU »SVOBOD«

Igralska družina Svobode iz Prebolda je uprizorila Kreftove »Celjske grofe«. Z njimi so gostovali tudi v Šmartnem ob Paki. Gledalci, ki so do zadnjega kotička napolnili dvorano, so bili z uprizoritvijo zelo zadovoljni.

Igralska družina Svobode Podpeč je uprizorila Gogoljevo komedijo »Ženitev«. Komedijo so dvakrat igrali na domačem odru, trikrat pa so z njo gostovali. Ljudska univerza je v tem letu pripravila štiri predavanja, ženski zbor pa se pripravlja za snemanje na radiu.

S posebno skrbjo se društvo pripravlja na občinski praznik. Igralska družina bo uprizorila Klinarjevo dramo »Plavž«; pevski zbor in godba bosta priredili skupen koncert. Devetnajstega maja, na dan občinskega praznika pa bodo nastopili borovniški mladinski zbor, pevski zbor lesne industrije Breg, tamburaški zbor iz Borovnice ter pevski zbor in tamburaški orkester Svobode Podpeč.

JAN DE HARTOG: MORJA ŠIROKA CESTA

Roman o vojni in morju

Slovenci smo celinski narod, narod zemlje. — Če nič drugega me je o tem trdno prepričala nedavno pri koprski založbi Lipa izdana antologijska zbirka pesmi slovenskih pesnikov z morskimi motivi (Pesmi o morju). V tej zelo lepi in zanimivi zbirki pesmi, se jasno odraža — in kje se bo lepše kot v zapuščini dolge vrste rodov ustvarjalcev in oblikovalcev slovenske narodne in umetne pesmi — odnos slovenskega človeka do morja. Pod težo zgodovinske usode in razvoja našega narodnega značaja smo kljub občasnim pomorskim težnjam gledali na morje, prebivalci in obdelovalci dobre, varne in znane stare zemlje, kot na neko tujo, mogočno, nedoumljivo, strašno silo, včasih kruto silo, ki ne veš, kaj pripravlja v temnih globinah. Še celo tisti del našega naroda, ki je živel ob morju, je videl v tej neizmerni vodi kruto in skopo silo, ki mu za smrtno nevarnost daje majhen in grenak kruh. Morje nam je vedno bilo in nam je skoraj v ravno taki meri še tudi zdaj neka neznana, daljna in skrivnostna pokrajina neznanih, skrivnostnih in čudnih doživetij. — In morda ravno zato doživljajo romani in povesti o morju, pomorščakih in življenju na morju pri slovenskem bralcu vedno tak uspeh in odziv, mnogokrat celo veliko popularnost.

V mislih so mi predvsem trije pomorski romani, ki smo jih dobili v prevodu zadnje čase in so za nas še toliko bolj zanimivi, ker črpajo snov iz komaj preteklega krvavega časa druge svetovne vojne, kot se je odvijala na nam nekoliko oddaljenem prostoru svetovnih morij. To so: Monssaratov roman Kruto morje, Woukov Upor na ladji Caine in knjiga, ki je pred kratkim izšla pri Cankarjevi založbi — Morja široka cesta, roman sodobnega nizozemskega pisatelja Jana de Hartoga. Mislim, da ne delam tem trem knjigam krivice, če ugotovim, da za našo prevodno književnost, niti za našo duševno in umetniško obogatitev ne predstavlja kake izredne in izjemno pomembne pridobitve. So solidno napisana dela, z večjimi ali manjšimi umetniškimi kvalitetami, toda njihova glavna privlačnost za nas — ki pa ni nujno tudi vedno kvaliteta — je v odkritju nam nekoliko neznanega in precej nenavadnega ter tujega sveta in življenja. V tem in ne toliko umetniški privlačnosti je njihova priljubljenost pri bralcih, saj imajo podobne knjige za nas vedno neki nadih eksotičnosti.

Nekoliko posredno smo skušali dati Hartogovi Konvojski kantati (kot nosi roman v originalu naslov) pošteno zasluženo mesto; toda opomniti moramo, da se Hartogov roman (pisatelja pri nas poznamo z odrskih desk po igri Zakonska postelja) loči od prejšnjih dveh s podobno snovjo tako po zamisli in oblikovanju kot tudi odnosu in razumevanju oziroma podajanju te snovi. Medtem ko nam je Monsarrat v Krutem morju prikazal pretresljivo podobo vojne, groze, smrti, strahotnih človeških tragedij v dogodkov bogatem in razgibanem, skoraj dokumentarno pripovedovanem tekstu; ko je skušal Wouk pokazati zamotan, z manjvrednostnimi kompleksi obremenjen človeški značaj v trdi preizkušnji nenavadnih in zahtevnih življenjskih situacij in mu je vojna na Pacifiku služila kot hvaležen in napeto razgiban okvir — pa je poskušal iti Hartog še globlje v problem vojne, v človekovo doživetje vojne. Hotel je prodreti v najbolj skrite in zapletene globine glavnega — vendar ne edinega — človeškega doživetja vojne, to je doživetje strahu.

Rdeča nit romana, ki ga pisatelj pripoveduje v prvi osebi, skozi misli in doživetja nizozemskega kapitana majhnega vlačilca ponesrečenih, torpediranih ladij, so besede: »Nače me ne more prepričati, da se je tolikonj ojunačil, da bi v bitki ne čuti več nobenega strahu; mogoče pa je, da mu postane strah konec koncev nekaj tako vsakdanjega, da ga zamenja s čim drugim . . .« In temu obupnemu strahu, živalskemu, a obenem tako človeškemu strahu je posvetil pisatelj vso svojo pozornost. Odkriva ga povsod, v vseh situacijah, v še tako prikritih dejanjih in mislih svojih junakov, osvetljuje in raziskuje ga v vseh oblikah in z vseh zornih kotov. Osvetljuje ga z neštetimi drugimi potezami človeškega značaja in strasti ter čustvi: predrznostjo, otopelostjo, sovraštvom in ljubeznijo. Njegov glavni junak gre skozi doživetja dveh ljubezni, da ga doživi v vsej strahoti, neuničljivosti, nevarnosti in nagoti. Avtor teh dveh čustev, ljubezni in strahu, ne more spraviti v sklad, izključujeta se, zakaj ljubezen, ali uniči bojevnika, ker mu je otopila strah, ki mu je dajal borbeno energijo in odločnost do obstoja in s tem do zmage (Stella), ali pa ta strah zveča v naravnost živalski strah za življenje, ki tira v bojazljivost in tako v smrt (Mary).

Če bi Hartogov roman merili samo s strogo literarnimi vatli, bi mu med našimi tremi romani skoraj lahko prisodili prvenstvo. Drži, da je napisan vzorno, disciplinirano, slog je jasen, pripovedovanje zgoščeno in domišljeno — toda kljub vsemu temu in še umetniško in psihološko prepričljivi poglobitvi, ostane v nas po branju občutek nepotešitve ali otis, kot da nekaj manjka. V Krutem morju smo na primer spoznali v ljudeh še druga gibala njihovega žitja in bitja, njihove borbe, niso bili samo ljudje, ki se borijo samo proti strahu in za življenje; tudi v Woukovi knjigi smo čutili v teh ljudeh še druge sile, ki so jih gnale v boj. To so bile tiste sile, ki so tem ljudem in njihovemu boju dajale tudi nek smisel in, lahko rečem, časovno vrednost — to je bil, preprosto povedano, boj ljudi proti skupnemu sovražniku in za skupen cilj, za zmago nad fašizmom, in ne samo proti sovražniku posameznika, posameznega borca — strahu, ki je prvi in najvažnejši sovražnik Hartogovih junakov. To je tisto — kri in duh časa, kar premalo čutimo v Hartogovem romanu Morja široka cesta. Tako je na primer njegov glavni junak, nizozemski kapitan, s toeganjem življenja skrivaj zbežal iz okupirane domovine, da bi se v Angliji pridružil zaveznikom in skupni borbi, toda kasneje ta njegova poteza ne pride do nobenega izraza več. Potem se bori samo še s strahom, proti njemu za golo življenje in preklinja vojno in pojmi, kot so: svoboda, fašizem itd itd., le zelo redkokdaj in še takrat obrobno podrejo v njegovo zavest. Od tod tudi njegov nekoliko dekadentski odnos do ženske in ljubezni. Skratka: Hartoga je premagal njegov umetniški, literarni cilj. Hotel je prikazati strahoto druge svetovne vojne in strahoto strahu, moškega, bojevniškega strahu, toda v njegovi knjigi je zaživel le strah in to marsikdaj resnično pretresljivo in strašno. Vojna, ta, ki v Krutem morju včasih tako mogočno zagrozi, v Hartogovem romanu živi skoraj le v zunanjih dejstvih. Živi pa toliko bolj moreče in grozljivo strah človeka pred smrtjo, pred uničenjem, ki je včasih že prav živalsko nag, a je zato tako pogosto brez barve in vonja posebnega časa, ki ga je človeku vsilil.

Cankarjev večer v Štorah

Na pobudo DPD Svoboda iz Štor se je pred dnevi nudil tukajšnjemu prebivalstvu in članom našega kolektiva svojevrstni užitek in zadovoljstvo: imeli so priliko poslušati nekatera dela Ivana Cankarja, glasnika naše preteklosti in sedanjosti, našega slovenskega pisatelja, ki je s svojo literarno močjo prodrl v svetovno literaturo. V veliki dvorani doma »Svoboda«, ki je bila nabito polna, je uro in pol na pamet citiral Cankarjeve »Podobe iz sanj« tovariš Marjan Dolinar, član Mestnega gledališča iz Celja, ki je s tem umetniškim večerom žel priznanje že v Celju in tudi vsepovsod drugje, kjer je doslej gostoval.

Iz razpoloženja navzočih, ki so mu sledili z izredno vnetostjo in ga na koncu nagradili z močnim aplavzom, kakršnega še ni doživel nihče od podobnih umetnikov v Štorah, je razbrati, da je bilo občinstvo z njegovim izvajanjem navdušeno in zadovoljno. J. M.

Käthe Kolwitz: Za rešetkami

Upor španskega proletariata

Španski delavci so se uprli izkoriščanju. Tovarne, rudniki, pristanišča nemo zro tisoče in tisoče revnih, zgaranih, lačnih, ki zahtevajo svoje pravice in protestirajo proti režimu, ki jih je pahnil v bedo, proti fašističnemu režimu generala Franca.

Začelo se je v Pamploni, mestu blizu francoske meje, 9. aprila, v treh tovarnah. Naslednji dan so stavkali delavci 33 podjetij in potem delavci vsega mesta. Iskra iz Pamplone je zanetila plamen.

11. aprila: V Pamploni stavka 15.000 delavcev. V mestu je mirno. Delavci se sprehajajo po ulicah. Oblasti pošiljajo policijske okrepitve. Stavka v Pamploni je vznemirila Madrid, kjer so se v zadnjih dneh razširile vesti o skorajšnjih študentskih demonstracijah in splošni delavski stavki. Proti večeru so v Madridu zvedeli, da so začeli stavkati tudi delavci v Tolosi, pokrajina Guipuzcoa.

12. aprila: Stavka se širi iz Pamplone po vsej pokrajini Navarri, iz Tolose po pokrajini Guipuzcoa. Stavkati so začeli tudi delavci družbe »Maquinista terrestre y maritina« v delavnicah San Andres v Barceloni in delavci zavoda »Morros«. Barcelonski guverner je obe tovarni zaprl. Stavkovno gibanje se širi tudi v pokrajini San Sebastiano. V petih večjih tovarnah so delavci napovedali stavko »s prekrižanimi rokami«. Vse kaže, da bodo v kratkem začeli stavkati še pristaniški delavci v Pasajesu. V Madridu so aretirali več delavcev in študentov, češ da so razširjali protirežimske letake.

13. april: V mestu San Sebastiano ni prišel nihče v tovarne. Stavkajo tudi vsi delavci Tenterie in pristanišča Pasajes. V okolici San Sebastiana stavka kakih 20.000 delavcev. Tudi v Pamploni stavka 20.000 delavcev. Guverner pokrajine Guipuzcoa je zjutraj ukazal, da se morajo do dveh popoldne vsi delavci vrniti na delo, drugače bodo tovarne zaprli. V Barceloni so začeli stavkati tudi delavci neke metalurške tovarne. V Kataloniji stavka 5000 delavcev. Pozno popoldne je guverner pokrajine Guipuzcoa ukazal, naj zapro nekaj tovarn in podjetij. Zvečer je vlada ukazala, naj zapro vse tovarne, v katerih delavci stavkajo, ter odpuste stavkajoče.

14. april: Predvidevajo, da bodo odpustili iz tovarn kakih 50.000 stavkajočih delavcev. Ta nasilni ukrep vlade stavke ni strl. V San Sebastianu še vedno stavkajo. V pristanišču Pasajesu se delavci zbirajo na pomolih. V Reuteriji so le redki prišli v tovarne. V Lasarte so začeli stavkati tudi nameščenci tovarne pnevmatičnih izdelkov. V krajih Beasain, Zumarraga in Villafrance de Oria je stavka popolna. V Pamploni so oblasti zaprle 19 podjetij. V tovarnah, katerih lastniki so na lastno pobudo zvišali mezde, pa so se delavci vrnili na delo. Lastniki tovarne »Luzuriga« so obljubili 40-odstotno zvišanje mezd, lastniki petih tovarn koles v Eibaru pa 50-odstotno.

Stavka se nadaljuje. Delavci nekaterih podjetij so se sicer vrnili na delo, toda stavkajočim se pridružujejo delavci tistih tovarn, ki doslej niso stavkali in so jih opogumili šele uspehi stavk. Vlada pošilja v pokrajine, ki jih je zajel stavkovni val, nove policijske okrepitve. Spet so aretirali nekaj delavskih voditeljev. Stavkajoče še vedno odpuščajo.

Sedanja stavka španskega proletariata je prvi javni in množični delavski protest po decembru 1953, ko je 2000 delavcev neke ladjedelnice v Bilbau stavkalo 9 dni in zahtevalo, naj jim zvišajo mezde ter razveljavijo protidelavske ukrepe vodstva podjetja.

Francovi fašistični zakoni sicer ne dovoljujejo stavk in delavskih demonstracij. Delavci pa se ne oziraje na te prepovedi. Revščina je prevelika, zatiranje preveč kruto. Španski proletariat je v teh dneh dokazal, da Francovo fašistično nasilje ni pogasilo revolucionarnega ognja v Španiji, da še živi duh španskih revolucionarjev. Stavka španskih delavcev je pred vsem svetom razkrila izkoriščevalsko Francovo vladavino. Še celo »New York Times« je moral priznati, da je Francov režim »zatiralni«, da »med ljudstvom vre« in da »vedno bolj grozi eksplozija nejevolje«.

Iz Španije tudi poročajo o uporu domačinov v španskih afriških kolonijah, zlasti o uporu v Ifni, majhnem ozemlju ob maroški obali, na katerem živi 38.000 prebivalcev, predvsem Marokancev. Prebivalci teh kolonialnih posesti so se uprli španski vladavini in zahtevajo priključitev k Maroku, ki si je pred nedavnim pridobil neodvisnost.

Stavke v Španiji in upori v španskih kolonialnih pokrajinah so nov dokaz propadanja fašistične vladavine generala Franca, ki je tudi ameriški dolarji ne morejo več rešiti.

DELAVSKE DEMONSTRACIJE IN STAVKE NA DANSKEM

S psi nad stavkajoče

Stavke in demonstracije proti sklepu parlamenta o kolektivnih delovnih pogodbah, ki bi bile ugodne za delodajalce — Policija ja napadla stavkajoče in pri tem uporabila policijske pse — Razburjenje po vsej Danski

Pretekli petek so v vseh danskih mestih izbruhnile delavske demonstracije. Delavci so se zbrali na ulicah in trgih in protestirali proti sklepu danskega parlamenta o kolektivnih delovnih pogodbah za dobo dveh let, ki bi bile za delavce neugodne in s katerimi se sindikati ne strinjajo. Sindikati so ta sklep zavrnili, delodajalci pa so ga podprli. Ker predstavniki sindikatov v parlamentu niso uspeli, so pozvali delavce, naj javno izrazijo svoje nezadovoljstvo.

V Kopenhagenu se je zbralo pred palačo parlamenta kakih 50.000 demonstrantov. Policija jih je hotela razgnati, delavci pa so se uprli. Prišlo je do spopada, med katerim je bilo več delavcev ranjenih.

Tudi v mestu Aalborgu na Severnem Jutlandu je policija skušala razgnati delavce, ki so protestirali proti sklepu parlamenta, o katerem menijo, da je protidelavski. Policaji so pretepali demonstrante, ki so na napad odgovorili s protinapadom. Nek delavec je bil hudo ranjen, nek policijski agent pa mrtev.

Podobni incidenti so se dogodili tudi v drugih danskih mestih. Delavci so spočetka mirno demonstrirali, ko pa so jih policaji napadli, so se jim junaško uprli in branili svojo pravico, da povedo, kaj menijo o tem ali onem dogodku v deželi, o tem ali onem zakonu, zlasti pa o sklepu, ki je za njih življenjsko važen.

Afriški delavec

Ogorčeni spopadi na ulicah danskih mest so vznemirili vso Dansko, ves danski proletariat. Sindikalni voditelji so 13. aprila zvečer sklenili, da bodo drugega dne proglasili 24-urno splošno stavko po vsej deželi. Hkrati so predlagali, da se nadaljujejo pogajanja med zastopniki delavstva in predstavniki delodajalcev.

Splošna stavka je popolnoma uspela. Stavkali so skoraj vsi delavci in nameščenci, razen nekaj redkih stavkokazov. S to stavko pa niso delavci protestirali le proti omenjenemu sklepu parlamenta, ampak tudi proti nasilnim metodam, s katerimi so oblasti hotele razgnati in uničiti njihovo protestno gibanje. V Aalborgu se je pred mestno hišo zbralo nad 20.000 delavcev. Po zborovanju so v povorki odšli po mestnih ulicah in demonstrirali proti nasilju policije in sklepu parlamenta.

V nekaterih tovarnah so delavci stavkali le 24 ur, kakor je bilo najprej sklenjeno, v mnogih tovarnah pa se delavci niso hoteli vrniti na delo. Sklenili so, da bodo stavkali, dokler ne bo parlament preklical svojega sklepa. Tako se je zgodilo tudi v mestu Odense. Delavci tega mesta so stavkali še 15. aprila. Zjutraj so se zbrali na glavnem trgu in demonstrirali. Policaji so jih napadli s pendreki, solzilnimi bombami in — policijskimi psi, ki so se zagnali v množico delavcev. Nekaj demonstrantov je bilo ranjenih. Policija je aretirala 10 delavcev.

Ta dogodek je povzročil hudo razburjenje po vsej Danski. Ne samo sindikalne ampak tudi številne socialistične in druge napredne organizacije so protestirale proti takemu nezaslišanemu nasilju policije in vseh tistih, ki hujskajo policijo na delavce. V mnogih tovarnah so delavci sklenili, da bodo stavkali in demonstrirali toliko časa, dokler ne bo parlament razveljavil svojega protidelavskega sklepa.

Delavci na cesti v Afganistanu

MEZDNO GIBANJE V ZDRUŽENIH DRŽAVAH

ZMAGA PO 148 DNEH

Delavci družbe »General Motors«, ki so stavkali 148 dni, so se vrnili na delo — Družba je sprejela vse njihove zahteve

Pred dnevi se je končala ena najdaljših stavk v zgodovini ameriškega delavskega gibanja. Delavci ameriške avtomobilske družbe »General Motors«, ki so včlanjeni v Sindikat delavcev avtomobilske industrije (UAW), so se po 148 dneh ogorčenega boja vrnili na delo. Predstavniki družbe so sprejeli njihove zahteve. Zvišali so jim mezde za 26 centov na uro, zboljšali delovne pogoje in določila kolektivne pogodbe.

Stavko delavcev ameriške avtomobilske družbe »General Motors« so podprli delavci številnih industrijskih vej v Združenih severnoameriških državah in Kanadi. Prav tej solidarnosti se morajo delavci zahvaliti, da so zmagali. Eden izmed voditeljev stavke je pred nedavnim dejal: »Brez te solidarnosti ne bi dosegli niti dela tega, kar smo dosegli.«

Med vzroki, ki so povzročili stavko, je bilo tudi zapostavljanje kanadskih delavcev, ki delajo v tovarnah družbe »General Motors«. Predstavniki družbe so obljubili, da v bodoče ne bo razlik med ameriški in kanadskimi delavci.

Južnoameriški socialisti se združujejo

Glasilo španske Delavske stranke marksističnega združevanja »La Bataglia«, ki ga izdajajo španski komunisti-protistalinisti v Franciji, je februarja objavilo članek, v katerem je rečeno, da pripravljajo v Južni Ameriki veliko mednarodno socialistično konferenco. Na to konferenco, za katero je dala pobudo Socialistična stranka Čila, ki ni včlanjena v Socialistično internacionalo, bodo po pisanju »La Bataglie« prišli predstavniki vseh naprednih delavskih političnih gibanj Južne Amerike. Čilski socialisti predlagajo, naj bi tako kot v Aziji tudi v Južni Ameriki ustanovili stalno socialistično organizacijo, ki bi združevala vsa južnoameriška socialistična gibanja.

STAVKA V MAROKU

V ponedeljek se je začela splošna neomejena stavka v vseh ameriških vojaških bazah v Maroku. Stavko je napovedala Zveza sindikatov Maroka.

V sporočilu, ki ga je zadnje dni preteklega tedna izdala Zveza sindikatov Maroka, je rečeno, da so bila dosedanja pogajanja za zboljšanje položaja delavcev, ki so zaposleni v ameriških bazah, neuspešna in da delavcem ne preostane drugega, kot da s stavko prisilijo delodajalce, da bodo sprejeli njihove zahteve. Najvažnejša zahteva sindikatov je — splošno povečanje delavskih mezd.

Velike francoske izgube v Alžiru

V sporočilu poveljstva alžirske osvobodilne vojske, ki ga je objavil sirijski časopis »Al Rai«, je rečeno, da je bilo v zadnjih štirih mesecih ubitih na področju Auresa v Alžiru 1669 francoskih vojakov. V istem času je bilo ranjenih 117, ujetih pa 43 Francozov. Alžirski uporniki so sestrelili 32 francoskih letal in uničili 48 francoskih tankov ter oklopnih vozil.

Francoski socialisti bodo obiskali Sovjetsko zvezo

Ob koncu aprila bo odpotovala v Moskvo na dvotedenski obisk uradna delegacija francoske socialistične stranke. To je prva delegacija francoskih socialistov, ki bo po vojni obiskala Sovjetsko zvezo.

O ZAMETKIH ENOTNOSTI V FRANCOSKEM SINDIKALNEM GIBANJU

NOVE KORISTNE POBUDE

Ugodnejši pogoji za skupne akcije francoskih sindikalnih organizacij, ki bodo lahko obilo koristile sporazumevanju in omogočile kasnejšo združitev vsega francoskega sindikalnega gibanja

Nekatere skupne akcije francoskih levičarskih političnih sil, zlasti pa spremembe v politiki Komunistične partije Francije, ki se kažejo v prizadevanju francoskih komunistov, da bi ustvarili čim tesnejše sodelovanje s socialisti in drugimi levičarskimi skupinami, so ugodno vplivale tudi na francosko sindikalno gibanje. Francoske sindikalne organizacije (med katerimi so najvažnejše komunistična Generalna konfederacija dela, socialistična Generalna konfederacija dela Force Ouvriere in Generalna konfederacija krščanskih delavcev) so se zaradi sprememb v odnošajih med francoskimi levičarskimi političnimi silami pa tudi zaradi nekaterih pozitivnih sprememb v mednarodni politiki, ki so posebno močno prišle do izraza po kongresu sovjetskih komunistov, začele resneje kot prej ukvarjati z mislijo, da bi se združile.

Francosko sindikalno gibanje je doslej preživelo nekaj obdobij enotnosti pa tudi nekaj obdobij neenotnosti. Prvič se je resneje razcepilo 1921. leta, po ostrem sporu med socialisti in komunisti, drugič pa 1947. leta, spet po razbitju enotnosti med socialisti in komunisti. Združilo pa se je leta 1936, v obdobju Ljudske fronte, in leta 1943, v letih protifašističnega boja. Želja po enotnosti pa nikoli ni zamrla, tudi ne po zadnjem sporu leta 1947, ki se je končal z razbitjem sindikalnega gibanja na več med seboj sprtih organizacij, ki jih vodijo posamezne politične stranke. V lanskoletnih stavkah za povečanje delavskih mezd in pri nedavnem sklepanju pogodb med delavci in delodajalci pa je želja po ponovni združitvi sindikalnega gibanja dobila prve realnejše temelje v skupnih akcijah vseh sindikalnih organizacij. Te akcije sicer še niso bile vsedržavne, ker se voditelji posameznih sindikatov niso mogli sporazumeti o skupnem nastopu, vendar kljub lokalnemu značaju predstavljajo prve zametke ponovnega združevanja francoskega sindikalnega gibanja.

Najbolj glasno se zavzema za enotnost Generalna konfederacija dela. Njeno vodstvo je večkrat pozvalo delavce, naj se združijo, toda pod njenim klobukom. Te pozive so ostali sindikati odklonili. Minuli mesec pa je Generalna konfederacija spremenila svoje stališče. Zavzela se je za resne razgovore o združitvi, torej za razgovore z voditelji drugih sindikatov, ki naj bi temeljili na enakopravnosti. Takšno stališče je pridobilo več pristašev, predvsem v Force Ouvriere. Vodstvo tega sindikati se sicer zaenkrat še ne strinja z združitvijo, ker je po njegovem mnenju Generalna konfederacija dela popolnoma podrejena Komunistični partiji; zboljšanje odnošajev med socialisti in komunisti pa bo prav gotovo porušilo tudi to pregrajo.

Pogoji za združitev razcepljenega francoskega sindikalnega gibanja so torej ugodnejši kot kdajkoli v minulih devetih letih, toda ne gre le ja združitev, ampak za namen združitve. Kadar francoski sindikalni voditelji govore o združitvi, se še nekako strinjajo, ko pa začno govoriti o namenu združitve, o skupnih nastopih, s katerimi bi lahko hitreje uveljavili zahteve sindikalnega gibanja, pa se nikakor ne morejo sporazumeti. Razlike v njihovih pogledih so še tako velike, da zaenkrat ne moremo pričakovati popolne organizacijske združitve sindikalnega gibanja v Franciji, lahko pa pričakujemo, da bo vedno več skupnih nastopov, da bo tako imenovana akcijska enotnost francoskih sindikatov bolj in bolj trdna. To pa bo prvi korak k združitvi.

Alžir: Predmestje...

NOV ZAKON O RASNI DISKRIMINACIJI V JUŽNOAFRIŠKI UNIJI

Rasizem v sindikatih

Iz Capetowna, glavnega mesta Južnoafriške unije, poročajo, da je Spodnji dom južnoafriškega parlamenta potrdil tako imenovani Zakon o industrijskem posredovanju. — Opozicijska Združena stranka je sicer zahtevala, naj zakon zavrnejo, toda Spodnji dom je odklonil njeno zahtevo s 67 glasovi proti 51. Omenjeni zakon mora potrditi še senat, v katerem ima rasistična vladna stranka večino.

Zakon o industrijskem posredovanju, ki je popolnoma v skladu z rasistično politiko južnoafriške vlade in s policijskim nasiljem nad črnim proletariatom, določa nove omejitve delavskih pravic in ukrepe, ki bodo občutno škodovali dejavnosti sindikalnih organizacij. Razpustili bodo vse sindikate, ki sprejemajo v članstvo tudi črnce in ustanovili nove sindikalne organizacije, ki bodo upoštevale rasna načela. V sindikatih afriških delavcev pa bodo prepustili vsa vodilna mesta belcem. Zakon tudi odreja, na katera delovna mesta lahko zaposlijo temnopolte delavce in na katera ne.

Številni delavski sindikati so odklonili omenjeni zakon kot protidemokratični ukrep rasistične vladne večine. Med sindikalnimi organizacijami, ki so se najbolj odločno uprle temu zakonu, je tudi Kongres sindikatov Južnoafriške unije (SACTU), eden redkih južnoafriških sindikatov, ki sprejema v članstvo tudi črnce. Izvršni odbor SACTU je pozval vse delavce in sindikalne organizacije v tovarnah, rudnikih in podjetjih, naj množično protestirajo proti Zakonu o industrijskem posredovanju, prirejajo protestna zborovanja, objavljajo in razširjajo letake ter brošure in zbirajo podpise proti rasistični politiki vlade Južnoafriške unije.

Glasilo sindikatov Slovenije. Izdaja Republiški svet Zveze sindikatov za Slovenijo. Odgovorni urednik France Boštjančič. Tisk Tiskarne »Ljudske pravice« v Ljubljani. Naslov uredništva in uprave: Ljubljana, Cufarjeva ulica 1 — Dom sindikatov. Telefon: uredništvo in uprava 32-031, uredništvo 32-538, uprava 30-046. Poštni predal 284 Račun pri Mestni hranilnici v Ljubljani 601-305 1-221. List izhaja vsak petek. Rokopisov ne vračamo. Mesečna naročnina 40 din, četrtletna 120 din, polletna 240 din, celoletna 480 din; posamezna številka 10 din

OKNO V SVET

Obisk belgijskih tovarišev

V začetku preteklega tedna so obiskali našo domovino socialistični prvaki Belgije, s katerimi nas povezuje iskreno prijateljstvo, preizkušeno v skupnih naporih za zmago socializma. Obisk belgijskega zunanjega ministra Paula Henrija Spaaka ter uradne delegacije Socialistične stranke Belgije, ki jo je vodil predsednik belgijskih socialistov Max Buset, je omogočil, da so se še bolj okrepile prijateljske vezi med Belgijo in Jugoslavijo. Obenem pa je ta obisk tudi omogočil predstavnikom delavskih gibanj obeh dežel, da so izmenjali izkušnje, ki so jih pridobili v graditvi socializma, in poglede na mednarodne odnošaje, zlasti pa na dogodke v mednarodnem delavskem gibanju, v luči sprememb v Sovjetski zvezi in v komunističnih strankah.

Predstavniki našega in belgijskega delavskega gibanja so navezali prve uradne stike šele 1952. leta, pred slabimi štirimi leti. V tem kratkem času — v katerem so se na svetu močno okrepili elementi socializma, kar pa je še povečalo potrebo po tesnejšem sodelovanju vseh socialističnih sil — so se okrepili tudi stiki med jugoslovanskimi komunisti in belgijskimi socialisti. Vznikle so različne oblike sodelovanja vseh naših in belgijskih socialističnih organizacij, sindikatov in ženskih ter mladinskih organizacij.

Beograjski razgovori so bili pravzaprav le nadaljevanje lanskoletnih bruseljskih razgovorov med našimi in belgijskimi socialističnimi predstavniki. V zadnjem letu se je na svetu marsikaj dogodilo, kar neposredno zadeva tudi naši dve deželi. Marsikaj je novega, o čemer je bilo potrebno izmenjati mišljenja, vskladiti poglede. Deželi, kakršni sta Jugoslavija in Belgija, ki gradita socializem, imata ogromne možnosti sodelovanja, zato so taki sestanki nujno potrebni in koristni.

*

Pri volitvah leta 1954 so se belgijski socialisti tako okrepili, da so lahko sestavili vlado v koaliciji z liberalci. Do tedaj so namreč v Belgiji vladale reakcionarne sile, združene v krščansko-socialni stranki. Koalicija z liberalci sicer belgijskim socialistom nekoliko veže roke, vendar ni druge poti za uspešno premagovanje reakcionarnih sil, ki so še kar precej močne. Tem pogojem so morali belgijski socialisti tudi prilagoditi svojo pot v socializem, za katero je značilno postopno osvajanje novih pozicij, postopno uveljavljanje socialističnih načel v belgijski družbi.

Belgijski socialisti so — odkar so najmočnejša vladna stranka — dosegli nekaj pomembnih uspehov. Zagotovili so delavcem petdnevni delovni teden in minimalne mezde, zvišali so starostne pokojnine delavcev in jih uravnali s pokojninami nameščencev, razširili so zdravstveno in invalidsko zavarovanje, omejili vpliv katoliške cerkve v šolstvu ter začeli modernizirati gospodarstvo. Obenem pa so se začeli resno zavzemati za razširitev tako imenovanih ekonomskih pravic delavcev. Lani je sekretar belgijskih socialističnih sindikatov dejal: »Z aktivnim sodelovanjem delavcev v vodenju nacionalnega gospodarstva in v upravljanju podjetij želimo ustvariti resnično ekonomsko demokracijo.« Pripomnil je, da se delodajalci upirajo tej zahtevi, češ da delavci niso sposobni upravljati proizvodnje, in dejal: »Mi pa smo dokazali neresničnost teh trditev z izkušnjami iz prakse, in vam Jugoslovanom se moramo zahvaliti za nov dokaz, da so delavci sposobni upravljati gospodarstvo.«

Boj belgijskih socialistov za socialistično družbeno ureditev ni lahak. Na svoji poti srečujejo številne težave in še mnogo je problemov, ki se jih še niso utegnili lotiti, kot na primer problem kolonialnega izkoriščanja v belgijskih kolonijah. Za vsak uspeh, ki so ga dosegli, so se morali uporno bojevati proti domači reakciji, v parlamentu, občinskih svetih in tudi na ulicah. V tem boju jih podpirajo socialistični sindikati, ki so udarna pest Socialistične stranke Belgije.

Socialistični sindikati Belgije imajo kakih 650.000 članov, kar je precej več, kot jih imajo vse ostale sindikalne organizacije skupaj. Naši sindikati zelo tesno sodelujejo z njimi, izmenjavajo delegacije, uradne in neuradne. Celo nekatere mestne sindikalne organizacije (naše in belgijske) so navezale stalne in tesne prijateljske stike, o katerih smo v našem listu že večkrat pisali.

*

Različne poti v socializem niso ovira za tesno sodelovanje delavskih in socialističnih gibanj. Nasprotno; različni pogoji v posameznih državah, zaradi katerih je nemogoče, da bi socializem povsod napredoval po enakih poteh in enako hitro, celo zahtevajo čim tesnejše sodelovanje, izmenjavo mišljenj in socialističnih izkušenj. Tako trdimo mi in s tem se strinjajo tudi belgijski socialisti, naše dosedanje sodelovanje je potrdilo te ugotovitve. V razgovorih z belgijskimi socialisti in z obiski v Belgiji smo se tudi mi lahko marsikaj naučili, belgijski socialistični in sindikalni voditelji pa so pri nas v praksi videli tisto, o čemer tam šele govore — ljudsko samoupravo, delavsko upravljanje. Proučujejo naše izkušnje in jih uporabljajo v svojih prizadevanjih za izgradnjo družbe, v katerih bodo delavci upravljali gospodarstvo in odločali o delitvi narodnega dohodka. Razen tega pa je izmenjava mnenj med našimi in belgijskimi delavskimi voditelji koristna tudi za vsklajevanje naših pogledov na mednarodna dogajanja in na dohodke v mednarodnem delavskem gibanju. To so potrdili zlasti nedavni beograjski razgovori, po katerih je predsednik Socialistične stranke Belgije Max Buset dejal: »Pred prihodom k vam smo vedeli o dogodkih v Rusiji le tisto, kar lahko zve človek iz časnikov. Tu smo ugotovili, da smo storili prav, ko smo počakali s svojimi gledišči, kajti tisto, kar smo vedeli, ni bilo dovolj, da bi povzeli sklepe. Naši jugoslovanski prijatelji so vedeli več. Oni bolje poznajo Ruse, ker so imeli nedavno stike z voditelji Sovjetske zveze. Tako so nas lahko obvestili o izredno važnih stvareh. Po teh razgovorih imamo vtis, da so spremembe v Rusiji stvarnejše, kakor smo prej mislili, in sicer v tem smislu, da pomeni likvidacija Stalinovega mita res prekinitev s sistemom osebne diktature.«

Nato je Max Buset govoril o krepitvi odnošajev med našim in belgijskim delavskim gibanjem, o prihodnjem jugoslovansko-belgijskem sestanku v Bruslju, o politiki mirne in aktivne koeksistence in o izmenjavi izkušenj med Jugoslavijo in Belgijo, ter ob koncu dejal: »Na podlagi takšnega primerjanja izkušenj smo se na obeh straneh prepričali, da ni univerzalnega recepta za zgraditev socializma. Vsako socialistično gibanje ima pravico in dolžnost, da uporablja metode, ki jih je moč najbolje prilagoditi narodni miselnosti in razmeram dežele, v kateri jih uporabljamo. Sedanje sodelovanje med belgijsko Socialistično stranko in Socialistično zvezo delovnega ljudstva Jugoslavije bo vsekakor ugodno vplivalo na zboljšanje položaja in razvoj sodelovanja v mednarodnem delavskem gibanju. Razloga za to sta dva: Prvič, mi imamo stalne in tesne stike z drugimi socialističnimi gibanji na Zahodu. Bliža se dan, ko bo razvoj mednarodnih dogodkov postavil zahodne socialiste pred izbiro in odločitev. Tedaj bodo imele informacije, ki smo jih dobili v stikih z jugoslovanskimi tovariši, neprecenljivo vrednost. Drugič, Jugoslovani so v boljšem položaju kakor mi, da že v dogledni prihodnosti navežejo in razvijejo stike z delavskimi gibanji na Vzhodu. V tem primeru bodo izkoristili svoje boljše in širše poznavanje možnosti zahodnih socialistov. V tem trenutku je težko reči, kako daleč poidejo ti vplivi in v kolikšni meri bodo lahko vplivali na usmeritev mednarodne politike. Osebno želim, da bi se ta dva vpliva kombinirala za najširše mednarodno sodelovanje in upam, da bo moč tako okrepiti mir za daljšo dobo.«